Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 24 СЕНТЯБРЬ, 1985 ШУ. ● № 115 (7150). ● Мах 3 кеп.

БОЛХ БЕ ХЬИНАРЕ, СТАХАНОВСКИ ХЬИСАПЕ

Стахановски болама ветеранашца, производстве хьалхалаттарашцеи новаторашцеи КПСС ЦК хинна вІашагІкхетар

Сийлахьа оагІув хинна Советий Мехка исторепа юкъебахаб стахановски болам. Цо бокъонца чулаьцай социализма хІама хьакхоллара йола Іадаьмате йоккхий таронаш, цу хана хьалха латташ хинна техника кара а ерзаяь Іилман-техническй прогресса ерригача фронтагІа чакхъяьннача болхлой класса революционни, новаторски уйла. Стаханов Алексея исторически рекорд оттаьчул тІехьагІа дІадахача ах бІаь шеро бакъдаьд цо дІаболабаьча патриотически болама лоархІам боврггбоацилга.

Эггара хьалхарча пятилетка турпалий традицеш йоагГІача тайпара дегІайоалаю царгара гІулакх дІаийцараша — парте тІахьехама жоп луш ништта дукха нах юкъе болаш, бакъда дуккха докхагІдолча боарамех халкъа боахама интенсификаци яра, Іилман-техническй прогресс сихъяра сфере хьинаре къахьегаш чакхбовла гІерташ бола социалистически экономика ерригача сферай производстве хьалхалаттарашеи новаторашеи.

20 сентябре стахановски болама ветераний, Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхалаттарий йоккха группа КПСС Центральни Комитете хьийха хиннай. Укхаза царца вІашагІкхийттаб новкъостий **М. С. Горбачев, Н. И. Рыжков, В. И. Долгих, Б. Н. Пономарев, Л. Н. Зайков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, В. П. Никонов, К. В. Русаков.**

(Йистедоалар. 2-гІча оагІо тІа).

КЪАХЬЕГАМА ДЕНАЛА ЙОВРГЙОАЦА ТРАДИЦЕШ

М. С. ГОРБАЧЕВА къамаьл

Хьамсара новкъостий!

Мукъа ба сона парте Центральни Комитета цІерагІа дег тІара моаршал хатта шуга — ветеранашка - стахановцашка, болх беш волча сага майрал, сий, турпал чулоацаш хиннача болама юхьигашка лаьттарашка, шуга — производстве хьалхалаттарашкеи новаторашкеи, къахьегама коталон йовргйоаца традицеш йоагГІача тайпара дІахо хьошдарашка.

Вай вІашагІкхетара дика бахьан хиннад. Ах бІаь шу чакхдаьннад цІаьхха айденнача къахьегама хьинара стахановски сийто дукха миллионаш болча къахьегамхой болам лотабаьча дийнахьа денз. Нийса хургда аьнна хет сона, нагахьа санна цу шерашка хинна дог тохадолийташ йола событеш алхха дагаеха ца Іеш, тІехьа тетта йиш йоаца таханарча ден дешаш къоастадара лаьрхІа социалистически яхьа нах оарцагІбахара йолча таронех мишта дикагІа пайда эцаргба хьожаш вІаши дагадаьлча а.

Бокха а дІабаргбоацаш а ба стахановски болама лоархІам. Къаьгга хьахьекхай цо эггара хьалхарча коммунистически субботникий опытагІа В. И. Ленина бокъонца бІаргаяйна хинна хІама хьакхоллара юхьиг: «...нердача къахьегама дисциплинага довлачара боахамеи вахареи социалистически хьалий творчествера» кхетамцеи шоай лоІамагІеи къахьегама овсарле дегІайоалаеча болхлоша дІадоладаь гІулакх.

Мел кІоарген дукха хІамаш чулоацаш йола из определени, новкъостий, ма чІоагІа тарлуш я хувцалуш йолча вай ханарча декхарашца!

Стахановски болам хьахиннаб дицлургдоацача шерашна. Къона Советски паччахьалкхе, духхьал ханал хьалха яла гІерташ, сихача темпашца индустриализаци чакхйоаккхаш хиннай. Къахьегама эффективность сихха лакхъе езаш, из вІаштІехьбаккхара керда формаш лаха, технически реконструкци ярах, производства материальни база кердаяккхарах хьахиннача таронех бизза пайда эца безаш хиннаб.

Максим Горьке дуккхача наьха хьинар цІера ала санна михьарадьннад, аьнна дола къахьегамцара керда гІулакх хьахьекхад стахановски боламо. Кьонача мехка, цун болхлой классаи ахархойи хІама хьакхоллара дола низаш чІоагГІа михьара даьннад. Даьннад, кхетадеш ма хиллара, цІаьхха а ца доалаш. Керда общественни гІулакхаш хьахилара берригача леламо, де лаьрхІар кхоачашдара парте баьча балхо кийчдаь хиннад из.

КІезига шераш дІанха дац цу хана денз, бакъда вай тахан а гІаддахан доккхал деши цІераш йоах стахановски болам дІаболабаьрий. ЦІи мел йоаккхар — къаьгга вовзаш, талант йолаш, ше санна кхы воацаш саг ва. ХІаьта берригаш а халкъах хьабаьнна ба уж — шахта забойщикаш Алексей Стахановии Никита Изотови, кузнец Александр Бусыгин, шахта парторг Константин Петров, сталевар Макар Мазай, фрезировщик Иван Гудов, паравоза машинист Петр Кривонос, кога гІирса затяжчик Николай Сметанин, ткачихаш Евдокияи Марияи ВиноградовгІар, комбайнер Константин Борин, трактористкаш Паша Ангелинаи, Просковья Ковардаки, свеклаш лелаераш Мария Демченкои Марина Гнатенкои, дукха, дукха кхыбараш.

«Стахановец», «стахановски хьисапе» — из инициатива символ, дерригача хьалха латтачоа тІехьарча, къаденначоа, ха яьккха даьнначоа духьаларча къовсама символ. Стахановски болам — социальни хинна ца Іеш, иштта нравственни а явлени я. кердача общества сага духовни хозал хьагучаяьккха йола. Цу болама пионераш мехка бокъонца бола турпалаш а хинна дІаэттаб. Царца нийслуш, царгара баха Іомалуш хиннаб, царна тІехьа хиннаб болхлой, ахархой, интеллигенци, кагирхой.

Алхха исторе бизза мах бар духьа дувцац аз из. Укх зале багІача ветеранашта-стахановцаштеи вай деношкарча къахьегаме хьалха латтараштеи бІарахьежача хана, дагаух ханаш органични бувзам болаш хилар, социалистически традицей эстафета. ДІадахача ах бІаь шера кхы тайпа хинна дІаэттай техника а нах а. Бакъда стахановски болама традицеш йицъяланза я. Вай ханаца къаьстта дика тарлуш да стахановций — эггара хьалхарбарий новаторства маІан, техникагара ма могга дукхагІа доагІар хьадаккха гІерташ хилар, ширъьнна нормаш, психологически оамалаш кагъе майра хилар.

Тахан парте каралаьцаб мохк социально - экономически дегІабоалабелга, Іилман - технически прогресс сихъяра, дерригача гІулакхашкара дисциплиней порядоки хадданза чІоагІъяра никъ. Йоккхача динамизмага яккха еза экономика, интенсификаце рельсаш тІа яккха еза из, производства эффективность массе а оагІорахьара дегІайоалалега Іалашде деза. Цу наькъо чулоац, нийсагІа аьлча, хьахьокх къахьегамхошта дагалаттари оамалаши.

Вай планаш, гаргарчеи дІагаьнагІа йолчеи перспективана йола политика белгалъергья КПСС XXVII съездо юххера а. Цхьабакъда керттерча даькъера дар вайна ховш да шийтталагІча пятилеткен кхо эзарлагІа шу доладаллалцеи халкъбоахама комплекс мишта дегІа я езаш я. Гуш да, керттера звено мичахьа я а малагІа рычагаш эггара хьалха толае еза а. Кхаь пятилеткагІа Іалашде деза Советски Іаьдал латтача дерригача дІадахача шерашка хиннар миссел промышленни потенциал лакхъелга. ХІаьта из де а деза — укхаза а деша корта — экономикана интенсификаци яра наькъегІа.

Цу тайпара темпаш хьалхайоах вахаро ше. Уж хьалхайоах советски вахара хьал лакхдаьнза, вай паччахьалкхенней цун союзникаштеи кхерамале хилийтара шеко йоацаш гаранти луча боарам тІа мехка обороноспособность лоаттаянза. ярййоацаш хиларо. Цхьан дешаца аьлча, ленински наькъагІа хьадоагІаш дола вай бехктокхаме исторически хоржам бе безаш дар — парте из баьб. Социально - экономически прогресс лоархІам боллаш сихъярга гІолла — общества кердача качественни хьалага кхоачаш. ХІаьта вай гІоргда цу наькъагІа, гІоргда лорзагІа ца доалаш, лерргаІа. ХІанз теркама юкъмоттиг белгалдаь гІулакхаш практически кхоачашдечча, хоадам боллаш дола гІулакхаш долчча, хІара дийнахьа цхьаккха юкъера ца воалаш — болхло, колхоахо, специалист, Іилманхо, предприяте е отрасла кулгалхо из вале а — атта боаца болх бечча хила еза.

Дукха ха йоаццаш со хилар Малхбузен СибарегІен мехкдаьтта — газови районей Казахстана целинни лаьттеи. Болхлошца а специалисташца а даь къамаьлаш цІенхашттаи гуччахьеи дар. Царех хьадоагІаш дола керттера дар: советски болхлочои ахархочои, инженерои Іилманхочои мехка хьалхашка этта декхараш кхоачашдечара шоай бехктокхам кІоаргга кхетабеш хилар да. Гуш да, духхьал дІахьалхашкахьа дахар хинна ца Іеш. Іилман - технически прогресса ерригача фронтагІа бокъонца прорыв янза, экономика дегІайоалаелга овлангара хувцанза дарддоацилга къаьгга кхетадеш хилар.

Цу кердача хьалашка хелуш да наьха хьинар айдалар, хувцамаш де уж чІоагІа хьашт долаш хилар. Новаторски хьисапе проблемаш къоастаяра наькъаш, социалистически яхь вІаштІехьяккхара кхы а действеннегІа йола формаш лохаш ба уж. Цунна дола тешал — тІехьарча хана хьахинна дуккхача къахьегамхой инициативаш.

Иштта, Москверчеи Ленинградерчеи предприятей коллективаш къовсам лоаттабеш я производства боарамашта деррига тІакхеташ дар технически прогресса, оборудованета ма могга биззагІа болх байтара чотагІа хилийтара тІехьа. Украина машинашъераша дош деннад продукци хьаяра боарамашта XII пятилетке деррига тІакхетар Іаьржача металла прокат дукхагІа дІа а ца йохнйташ, болх беш бола нах дукхагІа а ца хулийташ Іалашде. Липецка, Нижни Тагила, Череповеца металлургаша доккхий производственни толамаш доахаргда мощностех шозлагІа чакхйоахача ресурсех дикагІа пайда эцареи арахецача продукце дикал лакхъяреи наькъагІа. Аттестаци эргаяккхареи балха моттигашка рационализаци яреи ларда тІа бух соцаш доккхий толамаш доахаш йола предприятеш кІезига яц. Массе а моттигашка хьаллаьцай карарча шера шин денал кІезигагІа йоацача хана нхоьча материалашца болх бе лаьрхІача къахьегама коллективаша кхайкаль инициатива.

Къаьстта ала безам ба са легковой автомобилаш еча Волжски объединене, КПСС ЦК-с могаьча лоархІамеча инициативах. Цун маІан сенах латт аьлча, из латт министерства белгалъяьча XII пятилеткана йолча контрольни цифрел дикка тІех производства эффективности продукце дикали лакхъяра йола хаьдда предложенеш коллективо кийчъяь хиларах. Дикка лакхъе лаьрхІад къахьегама овсарле, хІара автомобилага дІадода металл, дІадода доагор кІезигде а лаьрхІад. Цул совгІа — кердача моделегІа йолча автомобилаша беш бола гарантийни никъ цкъаи - ахаззеи бІаьхбе а. Шоай предложенеш паччахьалкхен плана юкъе йохийталга дийхад коллективо.

Белгалде доагІа, вазовски цухал сквозной хозрасчета опыт — предприятегара хІара бригадага, хІара болх беча моттигага — дикка «дІаярах» хьайоагІаш йолга. Из хила доагтІаш дола жоп да халкъа боахама гІулакх де оттае ерригa резерваш, аьнна парте баьча тІахьехама, дас санна доал деш гІулакхага хьожаш хилар хьахьокхаш хІама да.

Вайна гуш ма хиллара, хьалха латта коллективаш тахан эггара хьалха балха дикал тоаяра тІайнйрза я. Из — керда техникеи технологии караерзаяр, ресурсай кхом бар, договорни декхараш шеко йоаццаш кхоачашдар, производства аэффективность лакхъяр. Кхетадеш ма хиллара, аз цІераш йоахараш яхьа къаьст-къаьстта башхалонаш мара яц — цун опыт йІаьхий а я тайп-тайпара а я, вахар ше санна.

Цудухьа, бакъдар аьлча, къаьстта бокхача лоархІаме да болхло ше производства да санна дІаоттар. хІанзарча декхарий доккхалгеи кердалгеи хьежжа уж кхоачашде лаьрхІа из хилар. Яхь ма йий къахьегамхой творчество йоаржаяра лоархІамегІа йола сфера, советски саг вІаштІехьваларан айвараи, цун хьинар, кхетам, граждански гІулакхаш хьагучадахараи къоабалдаь общества тІаэцараи йолча керттерча способех цаІ.

Лоацца аьлча, вай гІулакхаш дІадоладеннад, юххьанцара дика хІамаш хьахиннад. Цхьабакъда, из боккхача балха юхьиг мара яц. Хьалхашкахьа — лерргІеи лоарзагІа ца доалаши кхоачашде дезаш дола йоккхача масштаба декхараш. Вахара ерригача сфераша доагІаш да уж, управлене ерригача звеньяй бехктокхам геттара лакха хулга дІадех цар. Вай дІахо а лерргІеи тІагІерттаи чакхбоахаргба боахама кадрай ориентаци парте белгалдаьча гІулакхашкеи дІадехарашкеи хьежжа хувцара тІаберзабаь никъ.

Цхьабакъда, новкъостий, гІулакхa толам балга бухсоцача кхаьчача къахьегама коллективашка — объединенешкеи предприятешкеи, цехашка а бригадашка а, балха моттигашка къасташ да. ХІаьта къоаста а хІара къахьеамхочун хьинарца, хьаькъалца, аз-м аргдар дегаца, сийца, тешамца ду из. Юкъарча гІулакха духьа тешаме болх бар, дисциплина йизза кхоачашъяр, бехктокхами инициативеи хилар, шийчар санна паччахьалкхен хьаштий йоахо яр — из да, ма дарра аьлча, хІаранегара хьадехар.

Цу гІулакха оарцагІъяха йоагІа ерригa рычагаш — экономически социальнии, ерригa стимулаш — материальнии моральнии. Цу ханна уйла къаьстта тІаерзае безам бар са цхьанна а сомаца юсталургйоацача цу тайпара поощрени лоархІаме хилара. ДІанхача шерийи таханарча дени практико хьахьокх, болхлойи колхозхойи, специалистий а Іилманхой а — Даьхен сий лакхдеш мел барий хьаьнала къахьегам ший ханнахьа бІаргагор, хьаллацар, сий дар мел лоархІаме да.

Хьалхабаьнна болхараштa цкъаза атта хилац. Мух, оалаш ма дарра, массаза а хьекхац цар парусашта: чІоагІьенна лаьтта традицеш кагъе, косности ца кхетадеш дари дІадаккха дезаш хул. Цхьабакъда, новатор — из мехка сийи дегаондлеи я, социалистически общества доккха рузкъа да. Цу тайпара нах хьаллаца беза. Цар цІерашн гІулакхаши берригача мехка, хІара къахьегама коллективана довзаш хила деза.

Инициативни, овсареча къахьегама ма могга поощрени а еш, цу цхьан ханна доагІар лира хьадеха деза, оалаш ма дарра, ха а хоарцаш болх беш барашкара, къахьегамеи технологически дисциплина телхаерашкара, брак «лехкарашкара». Центральни Комитете ухача письмош тІа къахьегамхоша язду, хьаьнала къахьега ца ловрашта духьала правови, материальни, административни, кхыдола гІулакхаш лирагІа чакхдаха яхаш. Из нийса хургда. Де а деза из ништта. ТІехь-тІехьа дукхагІйолча предприятешеи отраслешеи хьаллувцаш йолча боахам лелабара керда механизм а ма йий цунна тІаерзаяь-м.

Мохк экономически социальнии дегІабоагІилга сихдар, советски наьха вахар материальной духовнои кхы а дІаьхегІа, диззагІа, чулоацамегІа хилийтар реальность а яь дІаоттадара болхлой классо, ахархоша, инженерно - технически кадраша, гІулакхерча наха, интеллигенце творчески хьинар гойтарга, низ кхоберг ца хиларга догдоахаш я Центральни Комитет.

Новкъостий! В. И. Ленина Іалаьмате боккха лоархІам баьб **«наьха яхь а самодеятельность а цу сахьате гІулакх дІадоладергдолаш хьалхьоае»** хара. Тахан социалистически яхье дакъа лоацаш ба ма дарра аьлча беррига къахьегамхой. Цхьабакъда, къахьегама яхьах хьахур массаза а хилац, аьнна хет сона, хила деззача тайпара. Бахьанаш бе-бе да укхаза. Керттерчарех цаІ сенах латт аьлча, из латт, яхьа формаши методаши вІалла аьттехьа а экономически дегІаахара хІанзарча этапа хьисапага хьежжа ца хиларах. Дуккхача коллективашка ши-шегІа, экономина интенсивни наькъа тІа яккхара, Іилма - технически прогресс сихъяра, боахама механизм эргаяккхара, къахьегам вІаштІехьбаккхара коллективни формаш шерра юкъекхахьара беча балхаца чІоагІеи кІоарген бувзам болаш лел.

Цу тайпара гІулакх овлаптгара денз хувца деза. Нагахьа санна кхоачамаш хьагучадаха, воай доалахьа мел долча хІамаех ма могга дукхагІа пайда эца аьнна вай дІадоладеннадале — тІаккха цу позицешкара сийрдагІа бІарг локхаргба вай яхьага шийга. БІарчча хьанйцача, хІанз укх сахьате цунна тоъаш дац лоархІамегІа долча хІамашта — къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал тоаяра, ресурсаш кхояра — хьаддагІа тІаерзаелга.

Темпаш, дикал, хьурмат дар, организованность — уж да ден керттера лозунгаш.

Вай вІашагІкхетарах пайда а эцаш, цІаьккха а ала безам бар са продукце дикал тІатеІІа тоаянза ярг ца хиларах. Дешай бІарчча цІов ба из — экономика, политика, мораль. Продукце лоха дикал — халкъа рузкъа а сага къахьегам а боабелга, хьурмат ца деш лелабелга мара кхы хІама дац. Хьаэцаргда вай, масала, халкъа эша товараш. Космически кемаш, атомоходаш де-м ма хой вайна, хІаьта хІанзара бытовой техника, кога гІирс, барзкъаш дуккхаза а сакхаташ долащ ду. яхаш цецвувлаш вола эцархо кхетаве йиш йолаш ва. Цо материальни меттел, морально-политически а зе ду.

Из ништа хІана хул — къайле яц. Керттерча бахьанех цаІ — продукце дикал еха йоагГІача тайпара хьа ца ехар, мела технологически дисциплина. Укхаза дуккха хІамаш къахьегама коллективех шоаех тийша да. Вай дог тийша да, болхлошеи колхозхошеи, Іилманхоша а специалисташа а, инженерно - технически болхлоша, боахама кулгалхоша даймехка ерригa продукци ду-

(Йистедоалар. 2-гІча оагІо тІа).

КПСС ОБКОМЕ

Парте Нохч-ГІалгІай обком хьежай республика халкъа боахаме КПСС ЦК дІадехарашка хьежжа Іан хьалашка болх бара кийчяра леламах долча дешага.

ЛадийгІад НГІАССР жилищно-коммунальни боахама министра заместителa А. Б. Осмаева, «Грозэнерго» управляюще Г. С. Яника, «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора В. З. Мельниченко, НГІАССР юрта боахама министра М. А. Арбиева, НГІАССР просвещене министра заместителa Є. М. Шидаева, КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара Л. П. Кизиловай отчеташка.

Белгалдаьхад, партийнии советски органаша, министерствашеи ведомствашеи промышленни предприятеш, транспорт, колхозаши совхозаши, нах чубахача моттигий фонд, коммунально-бытовой учреждениеш Іай болх бара масса оагІора кийчъяра хаьдда бола болх беш хилар. Чуозаш латт доагор, ремонт ю энергетически оборудованена, электро а йІовхала а сеташта, котельнешта, кхыча объекташта.

Цунца цхьана кертагІдаьхад, дуккхача промышленни предприятей, колхозийи совхозийи, гІишлош еча организацей кулгалхоша дІадахача бирсача Іан урокех е езаш йола выводаш яь ца хилар. Ира критика йир «Грознефтеоргсинтез» объединенена.

Цу тайпара кхоачамбоацараш да кхыча предприятешка а.

ЙІовхала сеташ юхаяхкар, йІовхала трассаш, хувцар тІехьадахарагІа ценхашттара претензеш яьй «Чечингремстрой» треста, «Чечингколхозстрой» объединенена, «Чечингсельхозстрой» треста.

Де дезаш мел дар дара гаьна я колхозаши совхозаши, къаьстта хьайбай фермаш Іай болх бе кийчъяра.

Доагора промышленноста управленена, респотребсоюза правленена, горрайисполкомашка дІахайтад цар школаш, деша даха ха йоацача берий учреждениеш, больницаш, поликлиникаш, клубаш, библиотекаш доагораца эсала Іалашъяь хилар. ХІанззалца йолча хана кхоачам боллаш кІор беннабац Гудермесски, Шаьла, Ножай-Юрта районий школашта.

Горжилуправлене а ремонтни организацеша а вІалла теркал а ца еш йитай пийшкацца йІохью квартираш. Алхха 14,3 процент пийшкаш мара яц лерттІа йолаш а тоае ца езаш а.

Грознерча дуккхача нах чубахача цІеношкарча отопительни системашта еш йола ремонт йІаьхъеннай. хІаьта яь ялара гаьна а я.

Дукха да городской транспорт, къаьстта трамвайши троллейбусаши, хьовзам боацаш болх беш хилийтара хІанзчул тІехьагІа де дезараш. Трамвайно-троллейбусни управлене эсала йоакхо ю водителашта цар лерттІа болх бара эша хьалаш Іалашдара, цудухьа да уж дилла тоъаш ца хилар.

КПСС ЦК а Советски правительства а боккхача лоархІаме лерхІ промышленности юрта боахами Іан хьалашка болх бе кийчбар. Цунна тешал ду укх деношка КПСС ЦК яьча 1985—1986 шера гурахьеи Іайи халкъа боахамо лерттІа болх белга Іалашдара дешашта хетаьча союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомийи обкомийи секретарий, министерствайи ведомствайи кулгалхой совещане.

Парте ЦК указанеш кулгале а лувцаш, КПСС обкома бюро парте горкомаштеи райкомаштеи городий а районий а халкъа депутатий Советий исполкомашта, республика министерстваштеи ведомстваштеи хьалхашка оттадаьд белгалдаь кхоачамбоацараш тІехьа а ца доахаш дІадахара. промышленни предприятеш, транспорт колхозаши совхозаши, школаш, жилищно-коммунальни боахам Іан хьалашка болх бара кийчбелга лоацача хана чакхдаккхара декхар. КертагІдаькхад, республика халкъа боахамо Іай толаме болх белга. 1985 шера планаши социалистически декхараши кхоачашделга КПСС XXVII съезда толаме накъагІолга дуккхача даькъе цунах тийша хилар.

Советски партийнии органий, министерствайи ведомствайи кулгалхой декхарийла ба городашкеи юрташкеи бахача наьха ма могга чІоагтІагІа йоакхо е. Гарггарча хана чакхдаккха деза бахача нахага дохкаргдола доагор хьатІадар, йизза кийчъе еза нах чубаха моттигаш Іан отопительни сезона. Къаьстта теркам тІабахийта беза Сийлахь-боккхача Даймехка тІема инвалидийи доакъошхойи дезалашта, культура, халкъа образоване, унахцІено лораяра учреждениешта.

Дош дувцача дакъа лаьцар КПСС обкома бюро членаша, КПСС горкомийи райкомийи секретараша, райисполкомий председателаша, министерствай, ведомствай промышленни а кхыча а предприятей кулгалхоша.

Дош дийца доаллаш къамаьл дир КПСС обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева.

КПСС XXVII съезда НАКЪАДОЛХАШ

12-гІа ДЕКАДА

ЛаьрхІар кхоачашду

Доккха а зІамига а 200 бежан кхоабаш ферма я Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза. Укх шера ийс бетта планагІа йокка йоагІар 600 центнер йолаш 21 сентябрь хьатІекхоачаш 896 центнер шура дІаеннай цун болхлоша. Цу юкъа хІара кхоабача Іаттагара яьккхай 2350 килограмм.

— Керда шу хьагІакхоачаш хІара Іаттагара яьккхар 3100 килограмм хилийта лерхІаш ба тха хьайбеш леладераш, шера планал совгІа дІалургья 250 центнер шура, — йоах совхоза директора Гиреев Султана.

Хьайбай боахам дегІабоалабе лерхІаш ба совхоза кулгалхой. ЦІеча фух дола 50 шинар ийцад Ставропольски креера. Уж февраль-март бетташка дахкаргдолаш да. Мехка Кхачан программа кхоачашъеча шоай низ дІа ма кхоачча шурен дулхи дукхагІа деккха уйла йолаш ба совхоза болхлой.

С. СУРХОЕВ.

Деша дай бац

Съезда сийна тІаийцача декхарех лоархІа ца еш хьайоагІа Карабулакера рудай йоаца гІишлон материалаш арахеца завод. Дуккхача хана денз болх ритмично дІа ца бодаш хилара бахьан корадоагІаш дац предприяте кулгалхошта. Бакъда, из лахара гаьна ваха везац. Къахьегача наьха йоакхо яр, социалистически яхь лерттІа вІаштІехьъяккхар санна дола керттера дешаш дицдалийтад укхаза. Іалаьмате во кийчо яьй укхаза Іанга.

Уж кхоачамбоацараш шеко йоацаш Іеткъад бархІ бетта итогашта а. Керттера продукци: рудай йоаца гІишлон материалаш арахецара план 90,3 процент мара кхоачашъяьяц, хІаьта къахьегама овсарле цу юкъа 96,6 процент мара хиннаяц.

Завода гІулакхаш тІехьатетт М. Хашагульгов, М. Бокатов керте латтача дробильно-сортировочнии горнии цехаша.

У. АЗАМАТОВ.

ЦІЕНА ЧУЭЦ

— Массе хана районе эггара хьалха тхо долалу ялата хьажкІаш чуэца, — йоах Назрановски района совхоз-техникума директора Полонкоев Бахьаудина. — Цудухьа юххьанца новкъостала шоай техника тхона хьалу кхыча совхозаша. ХІаьта тхоаш болх баь даьлча хьажкІаш чуэца оаха а гІо ду царна.

Фуна лаьрхІа ши бІаь гектара тІа Даурбеков Уматгире бригадо кхеяь ВИР-42 яха хьажкІаш я хІанз комплексни механизированни отрядо чуэцараш.

— Уж тайпа 300 гектара тІа яр тха укх шера, — йоах Полонкоева. — Евлоев Салмана кулгалдеча шоллагІча бригаде бІаь гектара тІа хиннараш чуийцай. Царел совгІа югославски гибридах кхы а 320 гектара тІа я тха. Укхазара даьлча уж чуэца йолаергья «Херсонцашца» а лаьрххІа кийчъяьча ка бола ялат чуэцаш йолча «Нивашца» а. ХІаьта укхаза кхы а шин дийнахьа мара бе болх бац.

ВИР-42 сортах хІанзчул тІехьагІа чуэца езараш 80 гектар мара яц. Директора яххача тайпара, уж хьакхара ши ди мара дезарг а дац. ХІана аьлча, механизатораша юкъера лаьрхІача дийнахьа 60 гектара тІара яраш чуэц.

Долалуш, соцаш Іуйрийна денз лаьгІо делхаш догІа да. Иштта из доллаше а шоай агрегаташ юхьасоцаяц механизатораша.

Тхона гаьна йоаццаш цхьа комбайн соц. Цунна тІайода тІехьайийза сварочни агрегат а йолаш «техпомощь» яха машинна. Цхьабакъда, еха техника тоае декхарийла йолча Евлоев Мухьмада кулгалдеча звенона юкъебоагІача слесарий Барханоев Мухьмада, Котиев Салмана, сварщика Даурбеков Мухьмад - Башира новкъостал эшаш хиннадацар комбайнера Даурбеков Іалихана. Уж тІабаьхкача хьажкІий гІадам тедача урсашта тІалета лордаш, буц увзаеш хьайоахаш воаллар Іалихан. Тоае езаш хІама еце а из болх бе гІо дир цунна тІабаьхкараша.

РЕПОРТАЖ

— Бригадира Даурбеков Уматгире воІ ва Іалихан. Дика болх бу цо. ХІара дийнахьа юкъера лаьрхІача цхьайтта гектара тІара хьажкІаш чуэц, норма 6 гектар йолаш, — йоах Полонкоева. — Цхьабакъда, эздела дий а хац, ший даьл Уматгирел хьалхавала магац яхье. Вокхо 15 гектар чу ца эцаш ди дІадахийтац. Иштта хьинаре къахьег кхай тІара хьатта хьажкІаш дІакхухьаш лелача механизатора Котиев Дауда а. Дуккхача шерашка хьаьнала къахьегарах цунна укх деношка Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай.

Цо дувцачоа тешал деш я яхье котало яьккхарий, хІаьта толашагІа болча болхлой сийна укхаза хІара дийнахьа арахеца «молнияш».

Цар тІа каст-каста бувц «Назрановский» совхозера комбайнераш Ахмадов Дауд, Зязиков Мувса, Беков Іийса, Цунтольгов Мухьмад, «Маякера» Бузуртанов Мухьмад, кхыбараш.

Тхо лаьттачара кхо-йиъ бІаь метр гаьна хургдолча хьажкІаш чуийца мукъадаьннача кхай тІа гІолла дІа-юха ухаш кагий нах ба.

— Малашб уж? Фуд цар дер? — хаьттача:

— Тха студенташ ба. — жоп делар директора. — Комбайнаша чу ца эцаш йиса, лафета тІара Іолийга хьажкІаш лохьаеш ба уж. ХІаьта бакъдар хІана алац, гектара тІара дукха хьажкІаш гулъю цкъаза. Иштта из нийслу гІадам хьажкІел сихагІа докъа а денна тІеххьарчо ший дозалца из цхьайолча моттигашка кагдаьндаь. Из бахьан долаш комбайнага чу ца эцалуш хьажкІаш юс цкъаза. Цхьабакъда, хьа ца эцаш цхьаккха а йитац.

Цо аьннар бакъдеш дар тІехьагІа тхона бІаргадайнар а. Студенташ чакхбаьннача гІолла дикка никъ баьчул тІехьагІа Іоежа уллаш хьажкІа кораянзар тхона.

ЦІена, юхе хІама ца юташ чуэцара еча йоакхонга хьежжа ба хьувкъам а. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 15 центнер йоал, план 10 центнер йолаш.

Кхай тІара хьатта хьажкІаш дІанйица йода хІара трактор дІаязъю Китиева Фатимас. Ше даь йоазув хьатта тараз долча ягІача Котиева Заремас ший журнала тІа даьча йоазонца нийсдергда цо тІехьагІа. Шаккхе а совхоз-техникума студенткаш ба уж. Цар дай механизатораш ба. ХІаьта хьажкІаш чуэцача юкъа уж лорае новкъостал дара оттабаьб Даурбеков Уматгире. Коллективни подрядагІа болх беш я цхьоалагІа бригада. Цудухьа хьувкъам лорабара къаьстта йоакхо ю. Цу гІулакха кхыметтел милици а оарцагІъяьккхай.

— Укх шера фуна лаьрхІа йола ВИР-42 яха гибрида хьажкІаш 300 тонн дІаяла езаш да тхо Даьхенна планагІа, — йоах Полонкоева. — Изза дІаелча фуна лаьрхІа хиларах кхы тІа а 15 эзар сом а луш, 75 эзар соми 300 тонн комбикорми лургья царех.

М. ХАМАТХАНОВ.

КЪАХЬЕГАМА ДЕНАЛА ЙОВРГЙОАЦА ТРАДИЦЕШ

(Йистедоалар. Доладур 1-гIча оагIо тIа).

нен тIа изамо ярел эсалагIа ца хилийтар е царел тIеххилийтар духьа къовсам боаржабергболгах.

Дикал ювцача хана дукхала хьокхамаша шоай лоархIам боабаьб ала безам болаш вIалла а вац со. Цудухьа тахан дукхагIа даха деза ялат, баьцадаараш, дулх, кIори мехкдаьттеи, дукхагIа арахеца деза халкъа эша товараш. Дукхахча доакъошка продукци дукхагIа хьаяр дIахо а хургба къахьегама яхьа лоархIаме хьокхам. Цхьабакъда, цхьаьнха хIама а да гуш: цIаккха а ца соцаш дукхагIа яха йиш яц вайга, масала, энергетически бийдалеи ресурсаш. Металла, мехкдаьтта, удобреней хIара тоннах, электроэнерге хIара киловаттах, хьун хIара кубометрах дас санна пайда эца Iомадала деза вай.

Цудухьа лелае еза ях къахьегама, материальни, финансови ресурсаш кхоар, царех рационально пайда эцар духьа а. Цу дешах лаьца хьалхагIа дувца дийзад са, хIаьта гIулакх дикагIча оагIорахьа шортига хувцалуш хилар теркал а деш, цIаьнха а белгалланкха безам ба са: Iоаль производственни потенциал кхоар, хьурмат дар, рационально пайда эцар — вай эггара гаргагIа бола кхоачам, халкъа боахама эффективность лакхъяра хоадамболлаш дола хьал.

Цу лостаме хIара хьаддача гIан хам бе, хьурмат ца дерашкара доагIар лира хьадеха деза. Укхаза мишта хул ма хой шоана: дIахьежача, цехе е завода кова хьалдоаххаш хул хIамал кхом баран хьурмат даран тIахьехаш дола плакаташ, хIаьта завода территори дIалаьцца уллаш хул тиша аьшк, ший ханнахьа дIа ца оттаеш йиса оборудовани. ТIаккха цунах хур: тIахьехамаши дешаши шоаш да, хIаьта гIулакхаш — геттара кхы тайпа.

Новкъостий! Обществана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара даькъера профессиональни союзий лоархIам мах баь ца валлал бокха ба. Цар эггара дезагIа дола декхар — йоакхо яр, къахьегамхошта эшача социальнии культурнии хIамай, къахьегамеи бытеи хьалий, салаIара а мукъача хана а йоакхо яр. Цхьабакъда, уж декхараш толаме кхоачашдулургдац производстве къахьегама овсарле эггара дукхагIа лакхъяр духьа дисциплинеи организованностеи бахьан долаш хаддазеи тIагIерттаи къовсам ца лоаттабой. Эффективно болх бар мара кхы тайпа наькъаш дац рузкъа хьакхоллаьга долхаш. Цудухьа къахьегама овсарле лакхъярга гIолла къахьегамхой хьашташ хьаллоаттадар — профессиональни союзий, ерригача производственни коллективай лоархIамегIарча декхарех цаI.

Цу гIуланкха хIанзчул хьинарегIа пайда эца беза къахьегама коллективай хьакъехьарча Законах а. Царна юкъе, фокусе санна, чугуллу вай вахара ерригa проблемаш. Къахьегама коллективашка кхоачашъю планаш, керда идеяш тохк, кадраш хьалкхув. Туллаш «лакхера IотIа бIарг теха» ца а Iеш, лохерча звеньяшкара хьал лаьрххIа Iомадарои теркалдарои новкъостал дергда. масала, бригадни хозрасчет хьинарегIа юкъекхахьара. Духхьал хозрасчет. Бригадаш-м дукха ма йий, хIаьта а хозрасчета ларда тIа хIанз укх сахьате болх беш яц, масала, промышленносте, цар пхелагIа дакъа мара.

Бригаде, из шоана дика а хов, моллагIа саг гучахьа ва, цхьана болча къахьегаме хIаране лоаца дакъа меллад коллектива членаша шоаш къоастаду. Укхаза йиззагIа кхоачашъю алапецарча а, поощрене кхыча, материальнии моральнии формашцарча а социальни нийсхои принципаш. Укхаза хIилла лелае, кхычун букъа тIехьашка лачкъа хала да, шаьрагIа бIаргагу производствах бухсоцаш хьахуларашца латтача декхарий бувзам.

Цу тайппара, тоъъал доккхача даькъе профсоюзех тийша да коллективашка денна а тIагIертта а кхоачамаш лехаргдола, доагIар, оалаш ма дарра, «пхорагIа» а «урагIа» а хьадехаргдола хьал оттаделга. Цхьабакъда, цкъаза хеталу, профсоюзни комитет массе метте дакъа лоацаш а вьнна, хIаьта бокъонца хьежача, низ тIабахийта безаш йола керттера моттигаш белгалйий хилац цо. ТIаккха, юххера а, кIезига энтузиазм йодац, ях вIаштIехьйоаккхача, из каст-каста хулаш ма дарра, «каьхатага», мероприятеш «дагалувцаргеи» вIаштIехьъяхаргеи».

Формализм — юкъарчал доаццаш йола наьха творчество йолча яхьа воккхагIвола моастагIа. Къайле яц, декхараш цкъаза «копирка кIал а дилла» яздеш а кулгаш яздайта мара доакъашхошка дIа ца луш а хиларах. Яхьа хьокхамаш предприяте, отрасле башхалонаш теркал ца еш увттаду. ХIаьта хьаэцаргда вай яхьа доакъашхой шоай декхараш. Из гIулакх ше — дика да. ТIаккха болхлочоа, инженера сенна эш вешта а ший кхоачашде декзаш дола декхараш шоаш долчча бесса хьатIаязделга а уж кхоачашдергда аьнна дош лулга а? Яхьа идея ше юхамаччахьа йоаккхилга ма дий из.

Уйла йича бакъахьа я укх тайпарча деша а: сов дукха дац-хьогI яхьийи починиийи тайпаш? Массаза а хилац из дика. Яхьа эггара дикагIйола оагIув — доккхийча толамашка кхачар, хьалха латта производствени опыт, къахьегама новаторски приемаши методаши хьахилар. ХIаьта, нагахьа санна Iалаьмате дукха дика дIадоладаь гIулакхаш царех бокъонца юха хьахургдарашца нийсдича, царех дуккхадараш вIалла аьттехьа а кхоачам боллаш уйла яь дац аьнна вывод ца йича ялац.

Духхьал цу лостаме чIоагIбе боагIа аьнна хет сона, профсоюзнии боахамеи органий болх. Мегаргдолаш дац, реальни гIулакхашта меттел зовне лозунгаш хьаувттаделга а дийнача балха меттел дуккхеи хьадагалийцаи мероприятеш чакхйоахилга а.

Кхы тайпа а да къоастаде деза ха хьатIаьтта дешаш — ях организационно-технически Iалашъяра хьалхарча, декхараш экономически нийсеи доккхагIеи хилийтара хьалхарча бехктокхама хьакъехьа, котбаьннараштa стимулировани ечара уравниловка дIаяккхара хьакъехьа. хьалхалаттачун сий лакхдара хьакъехьа. Мах нийса бе беза толамий а кхоачамбоацарий а. ВIашагIкхетаре дакъа лоацараша царех а кхыча дешаех а шоашта хетар аргда, аьнна хет сона.

Мукъаба сона тIехдаьккха корта бохабу малар меларца лоаттабу къовсам санна йола цхьа моллагIъяр санна йоаца проблема а тахан хьоахае. Чакхдаьха гIулакхаш чIоаггIа хьаллаьцад къахьегамхоша, цхьабола нах царна раьза боацаш бале а. ХIанзле а гучадаьннад уж нийса хилар хьахьокхаш дола хIамаш. КIезигагIа мел чхьагIараш-къаракъаш. Корта бохабу малараш мелга гоамденнад наха, дукха езаеннай городийи юртийи улицашкара а хIаьта иштта производствера а порядок. Аргда ал шуга, укх тIеххьарча кхаь бетта зуламаш геттара кIезигденна хилар. ХIаьта цо йиш хилийтай шийл дезагIа кхы цхьаьнха хIама доацаш йола эзараш наьха могашал ца толхаяйта.

Долче, хозахета дIадоладаьдац-кх доккха гIулакх. ЛаьрхIар кхы лоарзагIа ца доалаш чакхдоаккхаргда. Вай дика кхетаду, корта баханза хулга юкъедоаладара, вай обществе вахара боарам из хиларах тарра. йIаьххача хана. тIагIертта къовсам лоаттабе безилга. Сабар вайца долаш ма дий. Цу тайпара никъ чакхбоаккхаш хилча КПСС ЦК-ас дерригача халкъа новкъосталах, общественни хьаькъалахи низахи ког-гIортолга еш хиларах дукхагIа а.

Новкъостий! Стахановски болама къаьстта ший тайпара цхьа оамал я: кагирхошта юкъе хиннаб из хьа. Из дIаболабаьраш 30 шерал тIех ха яьнна хиннабац. Иштта хила доагIаш а да из. ХIана аьлча, цхьаккха а мел хинна а доккха исторически декхар кхоачашдулургдац кагирхоша хьинаре лаьрххIа, массе оагIорахьара дакъа лоацаш ца хуле. Цудухьа тахан, цIаккха а ца хиннача тайпара, лоархIаме да къонача ноахала хьинарах вай обществана хьалхашка латта доккхий новаторски декхараш кхоачашдара бизза пайда эцар.

ХIанзарча кагирхой граждански сакхетам шортига лакхлу оал цкъаза. ХIаьта доккхагIча ноахалера цхьабола нах кхыметтел лувш а хул из гIулакх бахьан долаш. Цхьабакъда, нагахьа санна ма дарра дийцача, хIанзарча советски кагирхой гIулакхаш вай кхоачам бе мегаргболаш да. Вай кагирхойи мехкарийи — уж да мехка индустриализаци еш хиннача шерашка цу ханашка диллача бIарга ца яйна тайпа къахьегама овсарлен рекордаш увттаьрий, тIема бирсача шерашка хьалхарчарца атаке ихарий, шоай ноанхошца амбразураш дIакъийларий, сигалеи танкашцеи деча тIемашка таран яьрий бераши берий бераши. Уж да целина аьхарий, полярни тундреи сибирски тайгеи мехкдаьттеи гази яьхарий бераши берий бераши. Уж да вай бераши берий бераши, уж ба тахан а тIехьа къахьегама. Даймехка гIулакх дареи тешаме хиларей тIехдика образецаш дуненга гойташ бола вай новкъостийсоратникаш. Уж ба БАМ будлараш, керда городаш хьалъераш, платаш кхедераш. Даьхен доазонаш лорадара гIулакх тешаме кхоачашдеш бараш.

Парте, халкъо лаккха мах бу социализми коммунизми хьалъеча советски кагирхоша лоацача даькъа. Воай кагирхоех тийше дут вай долла хIама, йоакхо ю производственнии общественнии вахара ерригача сферашка шоашта фу дулургда, шоай хьинар хьахьокха шерра таронаш царна хьаеллара.

Вай социалистически гIулакх толар мара хIама хургдац, нагахьа санна партийни комитеташа, боахама органаша комсомолаца цхьана къонача болхлой-новаторий, инженерий, Iилманхой хьинарахи талантахи, керда мел дола хIама хьашт хиларах, рутинеи консерватизми гоама хиларах. унахцIенача куралах биззагIа пайда эцара наькъаши формаши лохе. Цу даькъе яхьага гIолла а. Производстве, Iилме, управлене, культуре командни гIулакхаш тIа а шоай ханнахьа дIатIаахийта боагIа перспективни специалисташ. Из массаза а пайдана хургда.

Шоана бIаргаяйна хила мег телевидене гIолла гайта «Из шоана могаргда» яхача серех йола цхьа передача. Шоай кулгашца легковой автомобилаш хьаеча говзанчий хьакъехьа дар цига къамаьл. Машиний дуккха моделаш гайтар, царех цаI къаьстта а белгалйоалаш яр. Из хьаьй къонача ленинградски шин болхлочо — сайрийнарча институте деша вагIача Дмитрий Парфеновеи кемашта прибораш яра техникум чакхъяьккхача Геннадий Хаиновеи. Ткъаь пхиппха шераш даьннача цу шин эIамигача сага кхаь шера вIаштIехьдаьннад аьттув боацача хьалашка оригинальни конструкци йола автомобиль хьае. Цар хьахьекхай шоай йоккха технически грамотности стандартни йоаца уйлаши. Цу мастерашта говзанчашта шоай болх дIахобахьа йиш хургйолаш, лаьрххIа лаборатори яларца хIанз даьр нийса да аьнна хет сона.

ЛаьрххIа из масал доаладаьд аз, кагирхой технически творчествана тарлуш мел йолча способашца наькъаш хьаделла вай дезилга белгалдаккхар духьа. Уж хьадийлла а ца Iеш, къопабарий творчески потенциал общество социально - экономически дегIайоалаелга сихдарца дувзаденна дола декхараш кхоачашдара тIаерзаяр духьа царна мел эша хьалаш вIаштIехьдаха а деза. ХIанз цу дешаех лаьца кийчъеш предложенеш я, хIаьта царга хьожаргйолаш я парте Центральни Комитет.

Шу хьалхагIа КПСС ЦК-ас соцам тIанийцар «Комсомола парте ду кулгал дIахо тоадареи кагирхошта коммунистически кхетам балара даькъе цун лоархIам лакхбареи хьакъехьа». Из лаьрххIа бийцар партийнии комсомольскии организацешка, хIаьта, шеко йоацаш, комсомоле вахара хьинар айдара, практически, дийнача гIулакхех диза хилийтара цо гIо а даьд. СаготагIа долча декхарашта тернам дукхагIа тIабохийт, формализм кIезигъеннай. Цхьабакъда, дIахо де дезараш дуккха а дукхагIа да.

Сен хьакъехьа да къамаьл? Из да коммунизме даха Iомале, хIара денна заводеи аргIеи, классе а лаборатори а Iомале, таханара болх коммунистически перспективаца бувза ха яха Ленина васкет комсомоло тIагIертта кхоачашдара хьакъехьа. Кагирхошта хьашт долаш, царна дагадоахкаш, цар йоакхо еш мел дол хIама — из да комсомола а гIулакх. Цун балха стили методаши дийна, теркам тIаозаш, бокъонца къонеи кагирхойи хила еза — маIапагIа а, формагIа а, кегарах, кампанейщинах, моллагIча а мишурах мукъаьянна хила еза, цу гIулакхашта хIанз а дукха низи средстваши йовш хилар теркал а деш.

Новкъостий! Мехка вахаре къаьстта бехктокхаме ха хьатIаьттай. Карарча шереи бIарччача пятилеткаи планий кхел я къоастаеш. ШерагIа яржаш латт аргIанарча партийни съезда еш йола кийчо, хIаьта цунца белгалдоалаш да партийни организацей, къахьегама коллективай вахареи гIулакхийи хьинар, ерригa общественни атмосфера.

Тахан, даь даьннпачун уйла еш, кхоаненга хьоргбола никъ нийсбеш парти йоаллача хана, тхона лоархIаме да эггара саготагIа долча дешаех дола шоана хетараши шун предложенеши миштай хар. Центральни Комитето массаза а лаьрххIа а ладувгI болхлой , колхозхой, специалистий, Iилманхой оазага, ший политика юст къахьегамхой опытаца. Кхыча тайпара хила йиш йолаш а дац из: парте гIулакх — халкъа гIулакх.

Парти дог тийша я обществана хьалхашка латта проблемаш толаме кхоачашъергйолгах. Дог тийша я, хIана аьлча, чакхдоахаргдолча гIулакхий къаьга программа ший йоландаьи халкъа творчески низех, болхлой класса, ахархой, интеллигенце организованностахи дисциплинахи, лакхача профессиональни культурах ше когг гIортолга ендаьи. Парте никъ чакхбаккхаро вай Даьхе кхы а йIаьхегIеи низ болашагIеи ергья, советски наьха вахар — кхы а дикагIа, вай дегIаахар — кхы а тоаденнагIахургда.

Из бахьан долаш, вай сийлахь-йоккхийча идеалий духьа мегаргва ваха, мегаргда къахьега, мегаргба къовсам лоаттабе! (**ДIаьхдаь тIоараш тох**).

●Болхлочун уйлаш

ХА ЗЕХЬА ЙОАЕРГЙОАЦАШ

Грозненски локомотивни депо тхона гаьна яц. Укх цхьан моттиге слесаралла аз болх бу 23 шу даьнад. Тха отделене 13 саг мара веце а, кхо служба я: тхо — АЛС-никаш, прибористаш, ремонтникаш. Фу деш да тхо?

Тхо машиниста состав мишта юг хьожеш дола ревизораш да. Цхьа кIеззига машинист гIалатваьлча, чехка депо хоам бу оахе. Машинист гIалатваьлча, оаха нийсвергва, тхо гIалатдаьлча, хатар хургда. Иштта лоархIаме ба тха болх.

Хала бар тха болх ТЭП-60 яха тепловозеш тха депо кхаччалца. Кердача технико шедар хийцар. ХIаьта а ца аьлча далац, цхьайола тепловозаш хьайоагIаше тоае езаш хул. Дика машинаш я ТЭЦ-60. Новкъа да царех кхоачамбоацараш доахкаш.

АЛС-никаш сои С. Васюки мара дац. Тхона дийнахьа сарралца хьабе болх хул. Прибораш тIара бIарг баккха йиш яц, лента даим болх беш доландаь. ТIаккха КИС-а болхлой кхыча хьале ба. Царна цхьайолча хана ди а тоъац, цхьайолча хана ах сахьат а тоъ. ВIалла болх ца беш багIаш денош а хул. Фу дар-те, нагахьа санна болх боацаш бисача хана, цар хала йоаца ремонташ йоре, аьнна, хеталу.

Уж — шоаш а бац цу гIулакха духьала. Цар алапи хьадаьчох тийша да.

Тхо мо, службашта екъеннача отделенена дика яр хозрасчет. Из фу яхалга да: цхьа отделени я тха, хIаьта алапи хьожадар кхеь тайпара да. Сай алапи тIаккхетар дог доахаш яхац аз из, нийсагIа доландаь ях. ТIаккха коллектив а кхоталургъяр, къахьегама дисциплина телхаераш а хургбацар. Депо болхлой Н. Немыкини А. Никонови ЛТП хиннаб, хIанз балхара дIа а баьхаб. Сигалара Iочулегац цу тайпара нах. Коллектива бIарг тIацакхаьбараш ба уж. Хозрасчет хилче, хIаравар чоте ва, массане даьр юкъа хуландаь. Коллектива гIулакхашта юстара латта, болх ца беш вагIа, ледара хила витац хозрасчето.

Во да кадрашцара гIулакх. Совцац нах, дIаух. Бахьен доацаш дац из а. Масала, дийша баьнна хьабаьхкача къонача специалисташта общежити яц, квертирий фонд йоаца дукха ха я.

Организационни балхах а ала безам бар са. Коммунисташ тайп-тайперча отделенешка ма хулла цхьатарра бекъабенна хилча нийса хетар сона. ХIаьта тха миштад: цхьан отделене парте аленаш дукха ба, шолагIча цхьа-шиъ ва, кхоалагIча вIалла а вац.

Шоана гучча бесса дикадар а новкъадар а да тха белхаца. ХIаьта а цхьанна хIамах хувцаргьяц аз сай професси. КIирандийнахьа а машиннаькъа. тIа ца вахача сатец. Бухьбилла йолх сохара шера юхе соца а ставаш, царца йолх са уйлеш, дIадахача хIара васоцаш.

И. ВАСИЛЕНКО,
Грозненски депо болхло.

ТАТАРСКИ АССР. Хьувзаш йола автоматизированни система юкъехьош я КамАЗа ремонтно - инструментальни завода соаний инструмента цехе. Из караерзаяро йиш хулийтаргья тедаш йолча инструментий ерригача шерра ча номенклатурера моллагIа издели кийчъергйолаш оборудовани сиха хувца.

Дукха низ дIател керда оборудовани юкъейоалаяреи караерзаяреи балха Тухшаитов Фарита — завод юллаш хиннарех цхьанне. КамАЗе хьинар ца кходеш къахьегарах коммуниста Ф. Х. Тухшаитовна Октябрьски Революцеи Къахьегама Цlеча Байракхеи орденаш еннай.

СУРТА ТIА: числовой программни управлени а йолаш йолча станокий участке ва Ф. Х. Тухшаитов. Цу станокий ларда тIа хьаеш я цехе хьувзаш йола автоматизированни система. Цун хьалхара аргIа болх бе йоалалургья укх шерре а.

Г. Калачьянеи М. Медведевеи сурт.

ТАСС фотохроника.

ЭНЕРГЕТИКИЙ ТОЛАМАШ

Социалистически ях хIара денна шерагIа яржаш латт «Кавказэнергомонтажизоляция» яхача специализированни управленена чуйоагIача Грозненски участка коллективе.

Цо селхан рапорт деннад нийс бетта план кхоачашъярах. Цу юкъа йIовхала энергетически оборудовани Iаи замалахьа болх бара кийчо еш дукха балхаш даьд. «Грозэнерго» районни энергетически управлене подразделенешка, Дагестански АССР-ча Черкейски гидроэлектростанце узлашта дукха монтажнии изоляционни балхаш даьд.

Къахьегамеи производственнии дисциплина дика хилар бахьан долаш ка йоал участка болхлой иштта дика толамаш даха. Цунца цхьана пайда эц социалистически яхьа тайп-тайпарча формаех.

Шоашкара масал гойташ къахьег изолировщикаша Гагиева Нинас, Ахмадова Розас, Дрыгина Надеждас, Тенисултанов Кульсума, кхычар. Цар дош деннад укх шера 22 декабре шера декхар кхоачашде.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Ермоловски птицефабрика механически мастерске Гадаев Хьусена токара болх бу пхийтта шу совгIа ха я.

Шийна тIадилла моллагIа декхар тIехдика а ханал хьалха а кхоачашдарца белгала ва из коллективе. Цунна яннай коммунистически къахьегама ударник яха цIи.

Иштта дика къахьегаш волча Х. Гадаевх механизатораша, оал:

— Iай техникана ремонт елга Iалащду цо, бIаьстий, аьхкий — хадданза болх бергболаш.

Лакха кулг-говзал йолча мастера шийна ховр безамца кагийча наха дIахьех.

СУРТА ТIА: токарь Гадаев Хьусен. **Я. ЦУЕВА сурт.**

БОЛХ БЕ ХЬИНАРЕ, СТАХАНОВСКИ ХЬИСАПЕ

(Йистедоалар. Доладур 1-гIча оагIо тIа).

Безаме, дег тIара, корта болаш хилар из вIашагIкхетар. Шоай сий даьккха бола залера дуккха нах КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачевна шийна бовзаш хиннаб, цар къахьегама коллективашка хиннав из. Центральни Комитете парте кулгалхоша коммунисташцаболхлошца, къахьегама нахаца даьр гуччахьара къамаьл хиннад. Укхаза гулбенна хиннаб цхьатарра уйла йола нах, массане юкъара я цар йоакхо а — гIулакх эффективнегIа, дикагIа леладар, вай сийлахь-боккхача мехка экономика чIоагIлургйолаш, цун оборонни щит цхьаннена йоаккхалургйоацаш, советски нах материально а духовно а бIаьхегIа бахаш хургболаш.

ВIашагIкхетар хьаделлаш, новкъоста М. С. Горбачева дег тIара моаршал хаьттар советски болхлой класса ветеранашкеи цар къахьегама сийлеи преемникашкеи стахановски болама 50 шу дизарца дувзаденна. Цо чIоагIгIа моаршал хаьттар, социалистически яхье доккха толамаш дахарах пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа лоаттабаьча къовсама шоашкара доккха дакъа юкъедихьача хIанзза Социалистически къахьегама Турпали шозза Турпали яха йоккхий цIераш еннарашка.

М. С. Горбачева гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир, хIаьта цунга чIоагIIа теркам тIабахийта ла дийгIар, хIаьта дIаьхдаь тIоараш тохаш тIа а ийцар.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш дир Ворошиловградски области «Стахановшахтастрой» яхача треста воккхагIволча инспектора, стахановски болам дIаболабаьча «Центральни — Ирмино» яхача шахте хьалхэ ВКП(б) ЦК парторг хиннача, Социалистически Къахьегама Турпала **К. Г. Петрова**, Калинински области Вышневолоцки хлопчатобумажни комбината йоаккхагIйолча инженера Социалистически Къахьегама Турпала **В. И. Гагановас**, «Зеленоградстрой» производственни объединене комплексни бригада бригадира, Социалистически Къахьегама шозза Турпала **Н. А. Злобина**, къахьегама ветерана, Пермски области № 2 йолча «Капитальная» яхача шахта забойщик хиннача Социалистически Къахьегама Турпала **П. К. Поджарова**, еза-йоккха машинаш еча Электростальски завода токара, Социалистически Къахьегама шозза Турпала **М. В. Ярыгина**. Кустанайски области Боровской района «Харьковский» совхоза механизатора Социалистически Къахьегама Турпала **К. Б. Доненбаевас**, Магнитогорски металлургически комбината доменни пийшка газовщика Социалистически Къахьегама шозза Турпала **В. Д. Наумкина**, «Нижневартовскнефтегаз» яхача объединене № 2 йолча бурув тохара балхий Нижневартовски управлене буровой мастера Социалистически Къахьегама Турпала **А. Д. Шакшина**, скоростной плавкаш яра инициаторех цаI хиннача, хIаьта хIанз «Союзметаллургпром» яхача Ерригсоюзни производственни объединене керттерча сталеплавильщика Социалистически Къахьегама Турпала **М. М. Привалова**, гIишлош еча хиннача стахановски болама инициатора, хIанз СССР Госстроя гIишлош еча ВНИИИ къахьегама керттерча технолога **Ф. И. Мальцева**, къахьегама ветерана, Черкасски областерча Коминтерна цIерагIча колхоза звеньевая хиннача, шекара свеклаш дика хьувкъаяра болама инициатора **М. С. Демченкос**.

(ТАСС).

Дикачун тIехье

«Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене бригадни подрядагIа эггара хьалхагIа болх бе йолаелар № 1 йолча АТХ-ра Алексей Кириллович Лаптев бригадир вола водителий коллектив. Из дар хIанзчул итт шу хьалха.

Коллективни хьисап хьалха дIадоладе лаьрхIар аьшкбетона хIамаш еча Грозненски заводера вай республике гIишлои объекташка материалаш дIакхахьарца. Заводаи бригаданеи юкъе договор оттадир. ХIара оагIоно де дезараш белгалдаьхадар цу тIа: водителаш декхарийла бар хадданза завода продукци ший ханнахьа гIишлонхошка дIакхачийта, хIаьта завода коллектив декхарийла яр хозрасчетни бригадана мел эша мухь лоаттабе.

Дукха ха ялале шинна оагIонна ходелар балха гIулакхаш дикка толуш латтилга. ХIанз гIишлонхой эггара чIоагIагIа дола бувзамаш да водителашца. ХIана аьлча, тIеххьарчар моллагIа нийсденна кхоачамбоацар цу моттиге гоа ца деш дIадоакх. Цхьа масал доаладергда вай цу хьакъехьа. Цкъа «РСФСР заслуженни гIишлонхо» яха цIи лелаеча П. Черепкина бригадана цIеношта йовкъаш йохкара лаьрхIа бетонни плиташ, кхыйола гIишлон материалаш яхьаш вера Лаптев.

— Алексей, Iа енараш сона хIанзехьа эша материалаш яц, хIанз укх сахьате эшараш этаж дIакъовлара лакхе тIайохка плиташ я,— аьлар цунга Черепкина.

Кхы дош ца оалаш заводагахьа юхаерзайир Алексей Кирилловича машина. Сахьат а даьнпадацар цул тIехьагIа эшаш йола гIишлон материалаш а яхьаш из юхакхаьчача хана.

— КIант ва Алексей, — йоахар бригадира, — хьа маькарло хиннаецаре диспетчерски телефонаш етташи сахьат а доврrдар са, хIаьта ди-бийса даьлча мара уж плиташ заводера тхо долча хьа а кхоачаргъяцар.

Иштта болх беш я А. Лаптева бригада. Цо ший декхараш дизза кхоачашдар бахьан долаш гIишлонхой зехьа йовш йола ха дикка лоацъю.

Тайп-тайпарча къамех нах ба Лаптева бригадана чубоагIараш. Царца ба эрсий, похчий, гIалгIай, эрмалой, жугатий, хIирий верригаш — 22 саг. Цхьан цIен дезал санна вIаши барта болаш, чоалханеи бехктокхамеи дар аьнна хьалхашка латтача декхарех лоархIаеш хьайоагIа низ бола коллектив я из.

ХIара шера 150 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш аьшкбетонни изделеш дIа-юха хьу бригадо. Бригадни хьисапе къахьегача юкъа цIаккха моттиг хиннаяц цо план тIехкхоачаш ца еш.

Бригаде хIара саго алапи эц къахьегама юкъедихьача даькъага хьежика. Бригада членашта алапи, преми дIаюха екъ бригадни совето. ХIаьта дисциплина толхаяь, прогул яь саг нийсвелча цунна доагIIаш дола таIазар ду. Иштта хилар массе хана корта бохабу малараш мелаш хиннача водителаца Хмыльников Анатолеца. Цкъа а шозза а яхар санна къамаьл дирах хIама ца хилча балхара из дIаваккха соцам бир бригадни совето. Цу хана денз коллективе йизза порядок хинна дIааттар.

Коллективе кIезига бац шоай хьаьналча къахьегамца бригада сий лакха лоаттадеш бола водителаш. Царех цаI ва Владимир Семенович Кирсанов. Массарел а тишагIа я цу къахьегама ветерана болх бу машина. Цудухьа новкъосташта дика хов мел хала да цунца план кхоачашъе. ХIаьта Кирсанова вIаштIехьдоал ший дийнахьара нормаш дикка тIехкхоачашъе. Кхыметтел ший машина тIа мухь тIаботташ е Iобоассабеш йолча юкъа а машинах цхьацца кулгаш детташ воаллаш хул Владимир Семенович.

КIезига бац бригаде иштта шоай болх безаш, хьаьналча къахьегамца сий даьккха нах. Уж ба коммунисташ Танкалаев Виктор, Хасбулатов Сайд-Султан, Ахтеньев Александр, Уродов Яков, кхыбараш.

Укх шера июль бетта цхьайтталагIча пятилетка декхараш кхоачашдаьд Лаптева бригадо. ХIаьта дукха ха йоацаш стахановски болама 50 шу дизара хетаяь хиннача яхьа итогаш йича гучадаьлар АТХ-ча бригадашта юкъе хьалхара моттиг цо яьккхалга. Из бахьан долаш турпал-городе Волгограде яха мах боацаш туристически путевка еннай бригадана.

В. ЕВДОКИМОВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

«МЕХАНИЗАТОРАШ ЛЕТКЪ»

Иштта цIи а йолаш укх шера 20-ча июле «Сердало» тIа кепатехар критически корреспонденци. Цу тIа дувцар Назрановски района «Экажевский» совхозе механизаторашта леттIа къахьегама, культурно-бытовой хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо ца елга.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. Мякиева. Цо язду, материала тIа дийцар бакъда. **Из йийцай «Экажевский» совхоза партийни бюро заседане. Де дезар дарах кхашкарча станашка хоалуш тоадаьд механизаторий культурно - бытовой хьалаш, буаш болча кхачанца дIакхоачийт баьцадаараши соми, вIаштIехьдаьккхад графикага хьежжа автолавкаш хьаухилга а наха дукхагIа хоатташ дола товараш хьакхухьилга а. ЦIенхаштта учет лелаю керда аккумуляторраш латтача тракторашта, доагора-хьекхача материалашта. Цу дерригне карагIдоалийт коартолаш чуэцара балхаш сихха чакхдаха.**

Кхоачамбоацараш нийсдалийтарах административни оагIорахьа цIенхаштта бехктокхаме эзав кхачаи складай заведующи Б. Итазов, шурий-товарни ферма заведующи М. Муталиев, иштта партийни взыскани яьй совхоза керттерча инженера А. Гагиевна.

Механизаторашта культурно-бытовой гIулакх дара, доагора-хьекхача материалий кхом бара дешаш цахаддаш тIахьожам лоаттабеш леладу КПСС районни комитето.

Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

СОМА ПАЙДА— ШИН СОМА ЗЕ

«Алханчуртский» совхоз... Цхьан хана республике байза а ца Iеш, гаьнна бовзаш боахам бар из. Пхи эзар совгIа бежан, 6 эзарга дIахкоачаш хьакха лелайора цо. Шера боахамо паччахьалкхенна дIалуш дола дулх 1200 — 1300 тоннага дIакхоачар. Иштта дар хьалха.

ТIакха тахан? ХIанз боахама хьокхамашка хьежача шек воал хьалха укхаза хиннад яхаш дувцар бакъдийхьогI аьле. Деба ца а дебаш, шерагара шу массаза а доал кIезиглу хьайбаш. Карара шу дIадолалуш 1316 бежан мара дацар боахаме. Хьакхарч а бархIазза кIезигагIа я хьалха хинначарел.

Кхы дикагIа дац ялат кхедерий гIулакхаш а. Нагахьа санна хьалха хIара гектара тIара чуэцар 25 центнерга дIакхоачаш хинна дале, тIехьарча пхе шера юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара 11 центнер ялат мара даккхац.

Ма дарра сурт хьахокхаргдолаш кхы а массехк цифра йоалаергья вай. Совхоз вIашагIъеллача хьалхарча ткъаьх шера паччахьалкхенна цо даьчул дукхагIа зе даьд боахамо тIеххьарча пхе шера. Пхи миллион совгIа декхар хьоарчаlаьд 1979 — 1984 шерашка. ХIаьта специалисташа яхачох миллион сом совгIа зе деш чакхдаргда карара шу а.

Тахан хьагуш дола боахама сурт иштта да. Хетар гIулакх цу тIа кхаьча хилча дерригне анализ а еш, бехке волчунгара доаггIар хьа а дехац, болх тоабара предложенеш а луш, чакхъяргья дукха ха йоаццаш укхаза хинва отчетно-хоржамий партийни собрани. Цхьабакъда, парткома секретара М. Точиева яь доклад боахама гIулакхаш кIоаргагIа тахка а техка, критика а самокритика а йолаш яр ала йиш яц. Дийцар тIагIолла дар. Собрани йолаялалехьа шозза из доклад йийшача а ха магаизар сона совхоза боахам тешшаме дегIаух е шер-шера лаьгIлу. Боахама гIулакхаш дувцаш цо аьлар: «Совхоза хьайбаш леладераша кхоачашъяьй ялх бетта паччахьалкхенга шура, дулх, тха дохкара план, иштта кхоачашъергья 9 бетта планаш а». Из дика да. Цхьабакъда, мел вай бIаргаш дIакъовле а пятилетка кхоачашъе-м дукха ах: 939 тонн дулх, 15479 тонн ялат, 5393 тонн комсаш, 739 тонн генараш, кхыдар. Уж цифраш кхы а лакхлургья укх шера кхоачаш ца деш диса декхараш лаьрхIача.

ДIахо докладчико аьлар, 1983 шера даьккхачул 2100 тонн ялат дукхагIа даьккхад 1984 шера. Из цифра хьахьокха мегаргйолаш я, цо болх тоалуш ма боагIий, аьле дог доахилгIа яйт. ТIаккха тIадоагIача шера фу хул? Цунга хьажа вай. ТIадоагIача, е нийсагIа аьлча, 1985 шера, ялат дохкара план кхоачаш ца еш юсаргья. План 3900 сонн йолаш, екхар — 700 тонн я заданега хьежача из пхелагIа дакъа а дац. ХьажкIаш а ехка, планови заданеш кхоачашъе дага да тхо, йоах совхоза кулгалхоша. Кхоачашъергья яц. Уж силоса хьахьекхай.

Цхьан шера кIезиг-дукха а баьина толам хьа а хьекха, шоллагIча шера кхоачаш ца еш йиса планови заданеш хьоаха а ца еш, динза дисачоа теркам тIа ца оэаш чакхъяьлар шин шера мара ца хула отчетано-хоржамий собрани. Фу бахьан да коммунисташта хьал ше долчча бесса дIа ца довзийтара?

Хаттараш-м дукха да. Масала, хьайбаш хIана дебац? Докладчико аьлар 1984 шера 54 бежан къе деннад, 180 бежана урс хьекхад. Цул совгIа дIадахача шера 650 гаргга хьакха а тIера яьннай. Дукха хьайбаш тIера даьннад укх шера хьалхарча 8 бетта а. Мича дахад уж? Къе доврах, лочкъадарах жоп дала дезар малав? Уж хаттараш а жоп доацаш дисар. Фермашкара хвакхарч леччкъаяьй, ца хьажарах уж, яйнай боахам доал доацаш битаб, аланзар секретара.

Лакха ба юртбоахама продукци йоаккхаш дIабода мах. Центнер дулх доаккхаш кхозза хIана додац аьнна дукхагIа дIадохийт боахаме. ДукхагIа да ялат, комсаш, генараш, кхыйола продукци йоаккхаш дIадохийтар а. Цох къайле а янзар доклада тIа. Цхьабакъда, «бицбелар» анализ а яь, коммунисташка дIахайта мишта хьахул уж селла лакха маьхаш. Масала, комсий цхьан центнерга дIадодар да 143 соми 18 кепиги планагIа 40 соми 55 кепиги мара доацача. Комсий цхьан килограмма мах 1.5 сом гаргга ба-кх! Цхьабакъда, докладчико цхьа дош аланзар цу отрасло боахама мел зе ду, бехке малав дуккхача эзараш сомашка кхоача наьха рузкъа михага дIакхувсарах.

КIезиг-дукха а анализ йича укх боахаме кхом ца барах даь зенаш хьагучадаха хала дац. Хьаэцаргья вай совхоза машинно-тракторни парк. Совхоза тоъам балла йоккха я из: 105 трактор, 80 автомашина, кхыйола юртбоахама техника. Чакхдаьннача шера цу технико боахама даь зе 210 эзар сом да. Продукце йоаккхаш дIабодача маьха хала мухъ а хинна IотIадижад из а. Машинно-тракторни парко беш болча балха кIоаргга анализ а яь, сурт ше ма дарра бIаргадайтанзар коммунисташта парткомо ьлча доклад. Цу деша уйла е, болх тоабе уж тIахьехаизар.

Отчетно-хоржамий собране доклад чакхъяьлча къамаьл де бархI саг хьалгIаттар. Фу дар цар дийцар, боахама гIулакхаш тоаде малагIа предложенеш елар цар? Къамаьл даьраш бар совхоза бригадираш, управляющи, болхлой, совхоза директор, школа директор, кхыбараш.

Хетар хьайбаш леладеча комплекса бригадира Х. Льянова дувцарг ма дий хьайбаш хIана дебац, уж тоа хIана лац, паччахьалкхенна планаш кхоачашъяра шоаш фу ду. КIезига дийцар цо болх тоабарах лаьца. Ах бордагIа аьлар шоаш иззал продукци яьккха езаш бар, яьккхар изза миссел мара яц. Дийцар дар ше кулгаллеча участке проблемаш йоацаш санна. ХIаьта уж шортта йолаш я.

Бригадира дувцанзар болх тоабара новкъарле еш дар фуд.

Болх тоабарах дош аланзар комсаш лелаеча отделене управляющи коммуниста М. Дарсигова а, дика къахьегац вай, аьнна бехк баьккхар совхоза директора М. Чумакова, балхара ше дIаваккхарах раьза воацаш къамаьл дир СТФ бригадир хиннача М. Богатырева. Къамаьл даьчарех корта а болаш, ер ма дий ала хIама аланзар, боахама хьалхашка латта чоалхане декхараш кхоачашдара де дезачох лаьца цхьа предложени еланзар, тракториста С. Льянова аьннар теркал ца дича. Цо чIоагIа хала а хеташ дийцар балха шоашта новкъарле ечох.

— Къамаьл дувцарех гIулакх далац, — аьлар цо. Тахан вай дIа ца дийнар, кхоана чудахьаргдац. ХIаьта тхона эшаш дукха да. Лоадам боаца оатхал йоацаш сеца латташ хул техника. Механизатора бехк баьккхар керда дар, пайдане дар боахаме хьаэцаш ца хиларах. Бригадни подрядагIа болх бе волавенна вар со соахка, аьлар цо. Цох хIама хиланзар. ДIа-са а хехкаш, йохайир подряда хьисапе болх бе йолаенна тха бригада. Бакълув механизатор. Де дезар даь дац бригадни подряд юкъейоалаяра. ДIадовзийта дац механизатороашта цох доала беркат.

Хаттар отт: бехктокхаме болча кулгалхоша де дезар хIана даьдац керда дар, пайда луш дар юкъе доалалара? Из хаттар а вожаш санна жоп доацаш дисар. Иштта доклада тIа, пренешка къамаьл даьраша дувцанзар рузкъан кхоми хьурмати дара, лаьтта леладара культура лакхъяра боахаме фу ду, коммунисташ порученеш йолаш бий, цар уж кхоачашъю е яц. Уж дешаш ца дувцаш дисар отчетно-хоржамий собране.

МоллагIча партийни организаце беча организационни, боахама, идеологически балха мах бе боагIа наьха сакхетам лакхбара, къахьегама хьинар айдара, тIеххьара хьахулар алсамдаккхара коммунисташа дечунга хьежжа. Уж декхараш кхоачашде могаргдоацаш яц «Алханчуртский» совхоза партийни организаци а. Районе йоккхагIчарех цаI я из, 63 коммунисти КПСС членалла 5 кандидати чувоагIа цу чу. Керттера дар да балха опытага, образованега, хьинарга хьежжа хIара коммунист балха тIа дIанийсвелга, эшаш дола новкъостал а деш, цунгара доаггIар цIенхаштта хьадехилга. Иштта мара тоалургбац болх, юхаметтаоттаргдац совхоза хьалха хинна сий. ГIулакх хургдац сом хьа а даьккха, шиъ даа эттача. Кхоане дага кхаба еза.

Отчетно-хоржамий собране дакъа лоацаш вар КПСС Малгобекски горкома хьалхара секретарь Т. Албаков. Коммунистий теркам тIаозаш дар цо даь къамаьл, хIанз дола хьалаш ла йиш яц, партийни влияни чIоагI а еш, болх тоабанза баргбац, аьлар цо.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
тха спец. корр.

ДИКАЧА НАХАХ

КЪАХЬЕГАМЦА ДАЬККХА СИЙ

Станока тIа IотIайирза йоалл къона йоI, цо дIаоттаю керда резец, тIаккха кнопка тIа цIелг тоIабу, кхеста йолалу хьаеш йола оатхал. Совлен цхьа маьже хьоайиц цо. Беррига теркам тIабийрза ба хьаеча оатхала. ЧIоагIа уйла тIаяхийта езаш ба цун болх. Вай ювцар я «Красный молот» завода токарь Павлова Ольга. Ший декхарех из дика лоархIаелга гуш да цун балхага, саббаре, ховш цо деттача кулгашка хьежача.

...Массаза а хиннадац иштта. ХIанзчул бархI шу хьалха номер 16 йолча цехе СГПТУ-3 яьккха балха ера Оля. Цу хана чIоагIа кIезига яр цун балха опыт, дукха дар ца ховраш, ца довзараш.

Из лоархIайнцар гобаьккха болх беш латтача станокашта юхе яха. Цу ханна гIо де оарцагIа ваьлар цехе дикагIа вола токарь, къахьегама ветеран А. Агапов. Оляс хIанз а тIехьа безамца йоаккх ший хьалхарча хьехамча цIи.

Массехк бутт баьнначул тIехьагIа йовзаргйоацаш хувца еннаяр Павловай балхацара оамал. ХIанз из йизза токарь а хинна станока юкхе ший балха моттиг дIалаьца латтар.

Балхах лаьца даьча хаттара жоп луш Павлова Оляс дувц:

— Сай болх дукха беза сона, из аз хувцаргболаш цхьаккха балха говзал яц. МоллагIа йолча аьшках-эггара чоалханегIа йола оатхал хьаю токара, тIаккха мел чIоагIа дог гIоздоал хьай кулгашца хьаяь из бIаргайича.

Бакълув Оля, цо хьаеш йола оатхалаш дикал лакха йолаш хул. ОТК контролераша цкъа дIа ийцача кхы тIахьожам боацаш чакх а йоалийт. Ший сменни заданеш цо 115 —125 процент кхоачаш ца еш цхьа смена дIаяхаяц.

— Аз дукха зийнай Павлова Оля болх беча хана, — дувц мастера Н. Кривошеева. — Цхьан станока тIа хьае езача оатхала заготовка дIа тIа а оттайий, шоллагIча станока тIа йода из. ШоллагIчу тIа болх бергбола саг мичав? Оля ше я-кх, — раьза ва мастер.

Ер кхоалагIа шу да Оляс цхьан ханна шин станока тIа болх бу. Из иштта болх бе йолалуча хана-м шек бувлараш а, нийслора, хIана аьлча, цехе нагахьа саг вацар цхьан ханна массехк станока тIа къахьега лоархIавеш. Юххера а лаьрхIар Оляйна из бокъо яла. ХIана аьлча, цо ший станока тIа болх беча хана 40—50 процент нормаш тIехкхоачашйора, тIаккха цунна цхьан ханна шин станока тIа болх булургхиларах йола шеко цу сахьате яйра. Массехк ди даьлча цехера, нах цецбоалаш лоархIайир из шин станока тIа къахьега. Иштта Павловайгара масал эца болабелар кхыбола токараш а. ХIаьта хIанз-цехе 20 саг ва цхьан ханна шин-кхаь станока тIа болх беш.

Павлова Оляс хьинаре дакъалоац цеха общественни вахаре. Из я халкъа тIахьожама группа член. Цехе металли электроэнергии кхояра тIехьа къовсам дIаболабаьрех эггара хьалхараяр а Оля я. МалагIа ди дар хьа вахаре эггара хьона дезагIа хеташ, дицлургдоацаш дага доагIар? — хьаьттача йоIо йоах: — Сона цIаккха а дагара даргдац се КПСС членалла дIайийца ди.

Ер кхоалагIа шу да коммунист Павлова Оля ший тамагIа долаш болх беш йола. ОТК тIахьожамхошта дика хов нагахьа санна цун тамагIа тIалатте кхы хьажа ца везаш оатхал дика йолга.

...Атта даьккхадац Павловa Оляс таханара ший сий. Цунна хала хиннад, цхьайолча хана деррига дита а дита, цхьаннахьа аттагIча профессех ший говзал хувццал уйла кер чу йоссаш. Бакъда, уллув къахьегача боккхагIа болча новкъосташа, хьаллаьцай из ханнахьа. ХIаьта уж хинабецаре ше таханарча толамашка кхоачаргйоацилга дика а кхетаду цо.

Ма ираз да иштта безаме, эшшача моттиге хьаллаца уллув нах хилар оал цо шешийца. Да а да из доккха ираз. Из бахьан долаш кораьй ала мегаргда Павлова Оляйна вахаре ший моттиг.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Шоай революционни даьхенна чухьаьлхараш юхатоха кийча ба никарагуански къа эскара тIемахой.

ТАСС фотохроника. Г. НАДЕЖДИНА сурт.

Эксперта хетар

НОКЪЗАРО ТIЕХВАЛАРА ЙОЛА МАНЕВР

Сихдаь герз хьадара Вашингтона гIо а деш, шоай мехках тIа-тIа дукхагIа Пентагона хьалхарча мугIаре латта форпост еш да ФРГ милитаристски гIозараш. Цунца цхьана Вашингтон гIерт малхбузенгермански лаьттана ма могга дукхагIа ядерни герзаш чудохка.

Духхьал ишта мара кхетаде йиш йолаш дац ВIашагIкхийттача Штаташкара «Першинг-1» яха ядерни 72 ракета дIакхаьчача бундесвера уж «Першинг-IА» яхача модернизированничарца хувца кхер. Гаьна яхара низ 750 километрга кхоачаш йолча цу ракеташта могарда низал 60-негара 400 килотоннага кхоачаш йола ядерни боеголовкаш яхьа. Уж кхача йиш йолча зоне я ГДР, Чехословаке, Польша еррига территори. США оборона министра гIоича Р. Перлас дувцачох, из «тIом бара йола потенциал» дIанийсъяьй лаьрххIа «ма хулла моастагIчоа юхехьа хургйолаш».

1979 шера декабрь бетта НАТО герз совдаккхарах йола решени тIаэцаш, США Iалашдир лаьтта латташ йола «Першинг-2» яха 108 ракетей 96 ткъамаш дола ракетей, вешта аьлча Европана лаьрхIача гаьна яхара низ юкъера болча еррига американски ракетех ахал гаргга яраи духхьал ФРГ территоре тIа дIанийсьелга. ХIаьта из решени, ховш ма дарра, кхоачашъеш латт: США хIанзле дIанийсъяьй ФРГ «Першинг-2» яхача ракета дIахецаш йола 81 установка. Кастта хьакхахьа йолаергья ткъамаш дола ракеташ. Цхьабакъда, хетаргахьа, цунца а хадаш дац гIулакх.

1979 шерре а ФРГ кулгалхошкара дош даьккхад США цар шоашкара «Першинг-IБ» яха, 72 ракета а яйца, уж хIанз цар бIуга йолаш йола «Першинг-IА» яхача къаеннарий (!) метта дIаоттаергхиларах. Санна хувцаш я уж ракеташ?

«Першинг-IБ» — из гаьна яхара низ юкъера болча «Першинг-2» яхача ракета хьалхарча лагIанеи кертерча даькъен кIийлен тIа хьаль дикилга диллача керда ракета. ШоллагIйола ступень цахилар бахьан долаш «Першинг-IБ» лхача ракета гаьна тохара низ кIезиг-дукха кIезигагIа бале а, цхьабакъда нийса кхетара таро дикка лакхъеннай, хIаьта из 30 метр гаргга а я. НАТО командованена хетачох, цу тайпара йола ракета «моастагIчун оборона гаьнна кIоаргарча объекташта хержа а хержаш ядерни хIамаш етта лаьрхIа я», хIаьта цо кхы а чIоагIагIа хьахьокх из герз кхераме а агрессивни а хилар. Амма керттера тийша болх латт «Першинг-IБ» яха ракета, натовски специалисташа заявленеш ма ярра, кхы йIаьхагIа а йоацаш массехк сахьата боарамеча хана «Першинг-2» яхача ракета шоллагIа ступень тIатоха, хIаьта цунга тIеххьарчох, мел доаллаш дола хIама кхачийта йиш хиларах. Кхыметтел тIема гIулакх вIалла довзаш воацача саго дика кхетадеш да малхбузенгермански территоре тIа хIанз лаьттача хьалхагIа дIатохара ядерно-ракетни герза потенциал чIоаггIа алсамъяргхилар.

Цхьаннена а керда долаш хIама дац, тIема кийчо яра Советски Союзали цун союзникели тIехъялара наькъаш лаха гIерташ Вашингтоне ший хури могари деш хилар. Из де лаьрхIа де Малхбузен Европе хьалхагIа хIама дIатохара лаьрхIа йола американски ядерни ракеташ бIаргах саьрг кхийтача санна сих бенна дIаувттаеш хилар а уж ма могга дукхагIа хилийта гIертар а. ВIашагIкхийттача иттий нокъазаро тIехбовлара «маневрана» новкъостал де гIерташ да, хетаргахьа, Боннера гIозараш а. Ала дезаш да, 1985 —1987 шерашка бундесвер дегIайоалаяра программа гома чу малхбузенгермански командоване чIоаггIа теркам тIаухийт ядерни герз дIакхоачадеш йола средстваш эргаьлха тоаяра аьнна.

Вашингтона а Бонна а дагалаьцар ишта хилар хьахьокх факташа. Малхбузен пресса тIа хоам ма барра, «Мартин-Мариетта» яхаш фирмага «Першинг-2» яхача ракета денача заказа тIа 150 ракета дукхагIа я — 108 а йоацаш, 258 ракета. «Першинг-2» яхача ракетий «совдола доакъош» латтача Вайлорбахерча (Лаьтта Рейланд-Пфальц) «Iаьржача» складах йола сведенеш дукха ха йоацаш нахалъльхай «Штерн» яхача малхбузенгермански газето.

Женеверча ядерни космически герзашта йолча переговорашка Советски Союзо оттаяьй Европерча гаьна дахара низ юкъера болча ядерни средствай даькъе шинна а оагIонна ма эшшара решени тIаэцара тIаерзаяь йола конструктивни предложенеш. Вай мохк тIехьа ба кординальни решенена а: гаьна дахара низ юкъербар санна, иштта тактически дар а чулоацаш Европера ядерни герз дизза дIадаккхара.

Ядерни герз дIадаккхара гIулакха новкъостал ду Советски Союзо духхьал ше цхьанне тIанийцача моллагIча ядерни лелхамашта йолча мораторе. Из хIама дуккха эффективнегIа хургдар, нагахьа санна цу тайпара йола моратори ядерни герз долаш долча кхыча мехкаша а, эггара хьалха США хьаллоацаре.

КПСС ЦК Генеральни секретаро М. С. Горбачева кертагIа ма даккхара, «тхо болаш да мащара, тIом цахилийтара, ядерни герз дизза дехкаргеи геттара дIадаккхаргеи кхоачаш герзаш кIезигдара бола чIоагIа политически лоIам». Хувцалургйий-теш ФРГ политика, европейски кхерамзлен проблема хьаькъалагIа къоасталургйолаш.

Полковник
В. ДОДОНОВ.
(АПН).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЛОАРХIАМЕ ИНИЦИАТИВА

Германски Демократически Республикаи Чехословакеи лоархIаме машара инициатива кхайкаяьй. Машар чIоагIбеи дунен халкъашта юкъе кхерамзле Iалашъеи хьашт долча цар предложени еннай Европе химически герзах мукъайола зона хьае, аьнна. Из идея йоашхаш дола идентични письмош ФРГ правительствага дахьийтад цу шин социалистически мехка правительствоша.

ТIехьа тетта йиш йоацаш из предложени йолга кхетаде хала дац, къаьстта хIанз химически средстваш юкъе а йолаш тIема цIенхаштта кийчо еш Вашингтоне латтилга лаьрхIача. ХIаьта наьха территоре тIара из тIом бе а лерхI. Духхьал цу хьакъехьа дувц Рейгана администраце чIоаггIа Iоткъам а беш тIайийцача бинарни химически герз — «Биг ай» яха бомбаши 155 мм йола снарядани — США хьаде доладелга Iалашдара 150 миллион доллар хьожадарах йолча американски конгресса решене тIа.

Иштта, ядерни герза тохкамаш даьчул, реальни хьежорга тохаш спутникашта духьаларча «Асат» яхача система техкачул тIехьагIа американски администраци хIанз йолалу адамашта валар дахьаш долча химически герза керда тайпаш шеррача масштабагIа хьаде. Иштта баьккхаб герзаш. Iоаделга сихдара цхьаькха лостам хьабеллаш бола кхераме гIа. чIоагIбу тIема кхерам, ирбу дунен халкъашта юкъера кхохкам.

Социалистически мехкий предложени маьхе хилар сенах латт аьлча, из латт боккха кхерам дIабаккхара зона доазонашка, вешта аьлча лоалахарча кхаь паччахьалкхен территореш тIара, химически герза еррига запасаш дIаяхареи дIахо йодача хана европейски континента тIа керда, цу герза кхераме тайпаш, эггара хьалха бинарни дар а долаш, дIанийсделга дIадаккхареи хьакъехьа ФРГ- аца барт бара тIаерзаяь из хиларах.

Советски Союзо из идея йизза хьаллоац. Укх деношка КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева белгал ма баккхара, «нагахьа Центральни Европе химически герзах мукъа йола зона хьайой, СССР ший ларде латтача арахьарча политика принципашка хьежжа, кийча хургъяр цу зонана гаранти яла а цун статус лоархIаш хила а. Цу тайпара гаранти дIайолалургъяр, нагахьа санна США-с а ший оагIонгахьара иштта гIулакх дича».

Социалистически мехкий инициатива практически кхоачашъе эггара хьалхарча аргIагIа хьашт долаш дз малхбузеневропейски мехкаш. Ховш ма дий, бинарни химически герз цар территореш тIа дIанийсдара йолча вашингтонски пла н а ш а шолхлонца Пентагона аманаташ бергбар царех — хьалхагIа ядерниш, тIаккха хIанз химическиш. Гой цудухьа Малхбузен Европа шеррарча общественноста юкъе тIехьтIехьагIа чIоагIлуш доагIа машар Iалашбара, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяр къаьстта чIоагIа дIадехалга, герзаш, цу даькъе химически дараш а долаш Iоадара наькъаш дIакъовлилга, дукха нах хIакалбеш йола средстваш Iоз-яр соцаделга.

КХЕРАМЕ ГIА БАЬККХАБ

Космоса милитаризаци яргахьа унзара гIа баьккхаб ВIашагIкхийттача Штаташа 13 сентябре Эдвардс яхача авиабазера (Калифорне штат) хьалгIеттача F-15 (латински алап) яхача истребитель тIара техача ракето, 450 километр гаргга лакхача моттиге йохаяь дIаяьккхай ресурс чакхъяьнна йола американски спутник. Из тохкам спутникашта духьаларча «АСАТ» яхача авиационно-ракетни комплекса баьб дерригача дунен тIа из провокационни акци ма е яхаш шерра хьадехаш долладше а.

Цунца цхьана Вашингтона дош хийттадац, ший цхьан оагIорахьара моратори дIа кхайкаяьча Советски Союзаца цхьана шийна еппача таронегIа космоса милитаризаци ца яра, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара, герзаш Iоаделга юхатохара наькъагIа дIахьалхашкахьа гIолгах.

Укх шера 5 сентябре ТАСС заявлене тIа спутникашта духьаларча герза ВIашагIкхийттача Штаташа дIахо тохкамаш дарах цIенхаштта хьалхагIе а дIахайтар теркал ца а деш, КIайча цIено лаьрхIад этта хьал толхадара, конфронтаци чIоагIъяра, тIема кийчон совле яккхара никъ дIахо бахьа. Нийса лархIа доагIа «Нью-Йорк таймс» яхача американски газето «цу тохкамо Женевера вIашагIкхетар толаме чакхдоале тамаш йолча кхоачаргда, космоса милитаризаци яр хинна даьвна хIама санна дIа а оттаргда», аьнна яздаьр.

Ударни космически средствай тайпаех цаI хиларах тарра спутникашта духьалара американски гера хьадар юкъарчал доаццаш дувзаденна да, тIема кийчо СССР-чул тIех хилийтара тIаерзаяь йолча США юкъарча тIемастратегически уйлах цхьа дакъа дола «седкъашкарча тIемий» американски программа кхоачашъе гIерташ хиларца.

Дерригача дунен тIа, цу даькъе ВIашагIкхийттача Штаташка а Вашингтоно баьккха унзара гIа харц беш а ба, цо нах эгIаз а бигаб. 17 сентябре хиннача Р. Рейгана пресс-конференце, ЮПИ агентства хоам беш ма хиллара, «критически хаттараш деш» ваха а вала а моттиг йоацача оттаваь хиннав президент. «АСАТ» яхача системана тохкамаш даро, аьннад корреспондентех цхьенне, «хьахьекхад, космически герзаш Iоадега юхатохара цIенхаштта хIама де хьо дага воацилга, хIаьта лакхерча боараме хургдола вIашагIкхетар чоалхане а даьккхад. Сенна эшаш бар из тохкам хIанз? Спутникашта духьаларча герза тохкамаш дIахо делга соцадараи из дIадаккхара хьакъехьа барт бараи эггара бакъахьара йола ха яц хIанз хьатIаэттар?» Цу тайпарча хаттараштеи замечанештеи дала конструктивни жоп доацаш висав американски президент.

Советски наха хьаллоац Вашингтона авантюристически наькъа дунен общественность эгIазъяха хилар. Цар чIоаггIа хьаллоац Женеве лакхерча боараме советско-американски вIашагIкхетара цIенхаштта кийчо яра, советско-американски гIулакхаш тоадара хьакъехьа цига хьадда гIулакхаш чакхдаьяра йола Советски Союза лини. Из деррига а хила йиш йолаш да, нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штатий оагIонгахьара а иштта конструктивни гIа боаккхе.

ВЕЖАРИЙ ВIАШИ БОАБЕШ БОЛА ТIОМ

Пхи шу да Иракаи Иранаи юкъе вежарий вIаши боабеш бола тIом латта. Из болабеннаб 1980 шера 17 сентябре доазон йисташка юкъ-юкъе хулаш хиннача довнех шеррача масштабех йола тIема операцеш а хулаш. Цу хана-дена официальни заявленеш а еш цхьанне шоллагIчун территори къувсац яьха дале а ООН доазонашка а блокех дIа ца кхетара наькъагIа а дов тоаде гIертарах хIама хиннадац.

ДIадахача пхе шера Иракаи Иранаи юкъера дов цкъаза боккха тIом хулаш а тIаккха багтIачара вIашка топаш етташ а, цхьайолча хана вIашдухьала этта чIоагIа дов деш а «танкерни тIом» оалар беш а хьаденад. Вежарий вIаши боабеш болча тIемо бIаьш эзараш нах боабаьб. Цхьадолча даннеша хьахьокхачох Ираки Иранеи боабаь а човнаш хинна а нах 700 эзар сагал кIезигагIа бац. Шинна а оагIонна доккха материальни зе хиннад. ЧIоаггIа зе хиннад мехкдаьтта даккхара гIулакха а. Ираке, масала, из кIезигденнад 1979 шера 168 миллион тонн доаккхаш хиннача 1983 шера 44 миллион тоннага кхоачаш. «Миддл ист» яхача журнало яздечох, бохабаь боахам юхаметтаоттабара Иракаи Иранаи дукха шераш эшаргда.

Иракско-ирански тIемо иштта цIенхаштта толхадаьд Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалера деррига хьал. Цу мехкашта юкъера тIом регионе герзаш Iоадара катализатор а хинна дIаэттаб. Цунна юкъеувз Персидски заливерча Iарбий мехкий цхьана гIулакхаш леладара совета чуйоагIа паччахьалкхенаш: Саудовски Арави, Кувейт, ВIашагIтеха Iарбий эмираташ, Бахрейи, Катар, Оман. Иштта, 1984 — 1986 шерашка цаI йола оборонительни система хьаяра цар дIадохийта ахча 6 миллиард долларга кхоачаш да.

Цу ерригача фактошка хьежача законагIа а логични а да укх тайпара хаттар: хьанна пайда боал цу конфликтах? Цунна дола жоп къаьгга холуш да. Бакъда, Iалаьмате доккха материальни зе а хулаш нах боабеш йола Ираки Ирани пайда боалар йоацилга. Бакъда, Iарбийи регионера къаманкортамукъален болами боацилга а.

Ховш ма дий из конфликт бахьан долаш, тIом беча оагIонашцарча гIулакхашка диллача тайп-тайпара позицеш йолаш дола Iарбий мехкаш дIа-юха декъаденнал га. Шах дIаваьнначул тIехьагIарча хана империализма низашта хьалхашка ше-ший лоIаме хилар чIоагIдара меттел Иракаца тIом беш ший рузкъа дIадохийташ йоал Иран. Ци дерригнех а вайда эцар американски империализми цун израильски союзники я. Ирако-ирански конфликто регионерча мехкий теркам израильски агрессена, палестински яр санна йолча къоастаянза йолча проблемана тIера боах. Персидски заливерча паччахьалкхений низаши средстваши дукхагIча даькъе дуъар а гаьнбаьнна бола ирако-ирански тIом ба.

Советски Союзои кхыча социалистически паччахьалкхенашен цкъа санна дуккхаза а белгалдаьхад Иракаи Иранаи юкъера тIом соцабара цоаш тIехьа хилар, переговорий наькъаца царна юкъера къовсаме дешаш къоастадара тIехьа хилар. КПСС XXVI съезда решенештIа дIаяздаь ма хиллара, Советски Союз хьадда тIехьа я вежарий вIаши боабеш бола из тIом ма хулла сихагIа соцабара, политически наькъаца из дов дIадаккхара.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ЮАР. Пхи бIаь школьник лаьцав Соуэто — мехка йоккхагIйолча африкански гетто расистски ЮАР эскари полицин чухьежача хана. Уж лийцаб чрезвычайни положени дIайоаккхилга дехаш занятешта цар бойкот кхайкаярах. Цхьабакъда, Iаьдалаша репрессеш йой а, къулбехьенафрикански кагирхой антирасистски выступленеш соцаш яц.

СУРТА ТIА: лийца боахкача школьникий гаргарча а бовзача-безача а наха хьашт долча минуте йоалийташ топ етта кийча ва из къулбехьенафрикански салте.

АП—ТАСС телесурт.

ЭСА ДОЛАЛУЧЧА...

Дукха ха яр легенда а хинна дIаэттача ТIаргама кхача безам болаш тхо дола. ТIеххьара а йоккха рюкзакаш ги а ехка, лоамаш долча оагIорахьа доладелар тхо. Оалкамара даьнна Эса чIожагIа гIолла шии дийнахьа никъ бича тхо кхаьчар ГIалгIайчен кхуврче — ТIаргама, Хамхе, Эге-кхале.

Гув тIара Iочухьежача бIарг дIа ма кхоачча дIайолх гIалаш. КIезиг-дукха салеIача уж йовза безам болаш, Iолохе а даьнна, гIалай комплексашка, циклопически гIишлошка гIолла чакхдаьлар тхо. Безаме дац гуш дола сурт.

ДукхагIйола гIалаш чухаьрца е чухарца йолаенна я, бIаьрча ярашта а лийлха шувнаш дахад. Дуккхача тIема гIалашка ваба бийтта Iурган а даьха, хьайбаш чулоаттаду, вожаш — нах чубахаш хиннараш — кIалхара ши этаж кхох хьалйиза латт. Дерригаш а хIана дац аьнна дола малхара кашамаш лакхера этажаш чукхийтта да. Делхача догIаша, лайво шоай гIулакх даьд, цар динза дисар кхоачашдеш хиннаб укхаза гIолла тIехбувла туристаш, жега, доахангa боахка нах. Кашамашкара дIаяхьа йиш мел йола хIама дIакхухь цар...

ГIалгIай истори довза. Iомаде дукха хIама я склепашка. Цхьабакъда, хIанзалца из дош цIенхаштта тохкаш саг хиннавац. ДIаяхача замашка деладаьча барзкъех, орнаментах, бытах лаьца геттара кIезига аьннад е нийсагIа аьлча, техка, цох яздаь ер ма дий ала корта болаш хIама дац. «Де деза», «динза даргдац», яхаш къамаьлаш дувцаш вай леллаце, кашамаш доассалуш латт. Кхыметтел кашамашкара керта титеш а гулаеш, дIакхухьача кхаьчад гIулакх.

Малхара кашамаш чура IоцIен а даь, царех шоашта фусамаш яь бахаш ба жега боахка нах. Хьаара кхийсай кIийнгех яьхка ардакхаш, цу чу хинна кхыIола хIамаш. Цу тайпара хIама бIаргадайра тхона Лакхерча Озиге. Укхаза ткъо совгIа ардакх уллар каша чура аракхесса. Царна юкъе яр догамашца кийчъяь кIийнга тIера кий. Ардакхашта тIалаттача цхьайолча белгалонаша хьахьокхар 18-гIа дола бIаьшеренаш дIадолалуш из кIийнг баь хилар.

Ховш ма хиллара, лоамашка дажаш дукха хьайбаш да. Уж да цига бахача наьха а Сунженски. Малгобекски, Назрановски боахамий а. Масала, Юкъерча Озиге да 550 бежан, хьайбаш доацаш цхьа юрт яц лоам чу. Уж гIалашка чулоаттаду е гIалашта гонахьа кхест. Боарам боацаш да цар къаьнача гIишлошта деш дола зе. Безаме доаца из сурт бIаргадайча хет фу деш ба-хьогI цу районий партийни а советски а кулгалхой? Бе-башха доацаш бахьогI уж къаман истори, цун культура?

Туризма керттера декхар да Даймехка истори, цун культура йовзийтилга. Цунца дувзаденна укхаза цхьа хаттар отт: «Фу нердадар довз-хьогI ТIаргама гIолла тIехйоалача Ерригсоюзни маршрутагIа болхача туристашта?» Хала да царна гIалгIай историца дувзаденна хайра хIама довз ала. Хьалха туристаш ТIаргама кхо ди даккха совцар. Укхаза царна йовзар ТIаргам, Аьге-кхала, Хамхи, Лейми, Озиг, Келе, Бархане, кхыйола къаьнара гIалгIай юрташ.

ХIанз Оалкамара болабенна никъ ТIаргама кхаччалца хьунагIа гIолла чакхбоал. 30 — 32 километр хьуи лоамий босенаши мара бIаргa ца гуш болх туристаш. ТIаргам а кхыйола юрташ а гаьннара тIехбоалаш мара бIаргагац царна. Ма дарра аьлча, бIаргаяйта йиш йолаш а яц, лакхе ма аллара, кхох йизза латт цу юрташкара гIалай комплексаш. ТIаргамара дIахобода никъ а Аьрзе кхаччалца хьунагIа гIолла чакхбоал. Аьрзи а юстара юс.

ГIалгIай историех, культурах лаьца геттара кIезига дувц туристашта хьалхабаьнна делача инструктораша.

Тахан лоамашка тайп-тайпара хабараш хаза йиш я. Кхааш а доахаш дувц транскавказски перевалочни никъ булларгба, яхаш. Цул совгIа, ТIема-Грузински наькъа тIара хьаболабенна ТIаргама кхаччалца шоссейни никъ а булларгба. Лоамарой вахаре йоккха событеш я уж. Юха а хьадийнлургба цхьан хана дуккха а нах баьха мохк. Из дика а гIадвугаш а гIулакх да. Цуица дувзаденна цхьаькха да уйла е, тахка дезаш. Уж балхаш дIадоладелча лоамашка дукха нах чуборгба. Исторе памятникаш лорадара, лоамаш ца довзаш болча наха хатараш ца хилийтара уйла ца йича яргъяц, хетаргахьа дукхагIа хила еза общественни порядок лораеш йолэ пункташ, добровольни дружинаш, активисташ.

—Машинникъ а шоссейни наькъаш а эшаш хиларах шеко яц. Цар шоашца фу дахьаргда-хьогI лоам чу? — Из хаттар дир оаха инженерно-геологически парте начальникага Рубцов Евгений Андреевичага.

— Атта дац цу хаттара жоп дала, — аьлар цо.—Шеко а йоацаш цаI да: наькъаш дохкаш лоамаш леллхийта доладелча зе ца деш юсаргьяц гIалаш. Ший ханнахьа танеш тохаш санна. вIашка а увзаш, царна консерваци ца йой, наькъа 100 метр дехьа а сехьа а яраш йохаргья, гаьнагIа латтараш а зе ца деш юсаргьяц.

Специалисто дувцар сатийна хила йиш йолаш дац. Грозне цIакхаьчача къамаьл хилар тха исторически Iилмай кандидатаца археологаца М. Мужехоевца. Республикерча Iилманхошта дувцача дешах фу хет, аьнна, хьаттар оаха.

— Дукха ха йоацаш ГуржегIара цIавенав со, — аьлар цо.—Цигача дийцар лоамашка Iилман тохкама бIлхаш деш мел средстваш эшаргья. ХьатIадоагIача шера тохкама балхаш дIадоладергда тха институтои Л. Н Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай университетои. Оаха тохкаргья вай республика территоре тIа йола 12 объект. Иштта шоай территореш тIа йола исторически памятникаш тохкаш хургья Гуржийи Къулбаседа-ХIирийн экспедицеш.

Укхаза дувцар да объекташ тохкилга, раскопкаш елга. Из дика гIулакх да. Цхьабакъда, оаха дувцар уж лораелга, тIехьа тIайоагIача тIехьенна ютилга да. ХIаьта вай ювцача экспедицеша из дош шоашта хьалхашка оттадац.

— Из иштта дале а, памятникаш лорадарах йола предложенеш яла йиш я тха,—йоах М. Мужехоева.— Лакхалга диллача Кавказе шоллагIча метте латта Пхьуй юртара гIала кхычахьа дIаяхьа предложени яла дага ва со. Цига гIолла чакхбаргболча машиннаькъа 100 метр а гаьна яц из. ХIаьта ховш ма хиллара. Лаьжг яхача юрта 600 метр гаьна лелхамаш деш, цигарча тIема гIала парапет хаьрца чуяхай.

Дувцачох, исторически объекташ кIалхара яхара дешага хьожаш хургба ленинградски Iилманхой. Хет цар де деза балхаш, дергда аьнна. Цунца ювзаенна тха а яр цхьайола предложенеш. Бакъахьа я аьнна хет ТIаргама историко - этнографически музей хьайийллача. ТIехьа ца йоахаш хьагулъе еза хьалхарча хана вайнаха цIагIа лелаеш хинна хIамаш, тIадувха барзкъаш, кхыдар. Укхаза хьагулийча бакъахьа яр никъ буллаш йохаергйола Къулбаседа-Кавказе хиннача революционни событешца ювзаенна цхьайола материалаш а. Царех я 1919 шера Серго Орджоникидзе а Терски Совнаркома членаша а ха йоаккхаш хиннача Пхьуй яхача юртара ювцаш йола гIала а. Иштта къаман истори довзара лоархIаме да X — XII бIаьшерашка хьалдаь. Ткъа бIа-ерда яха элгац а.

ДIахо йодача хана реставраци а яь, хьатоае еза ТIаргамара еррига а гIалаш. Хьалхарча эпохе хинна бытовой обстановка хьа а еш, укхаза хьалъе мегаргья вайнаьха барзкъаш, пхьегIаш, кулг-кара хьаяь хIамаш, транспортни средстваш хьахьокхаш йола зал.

Лоамашка музей хьаелланза яргйоацилга хьахьокхаш объективни бахьанаш да. ХIара шера ТIаргама юххе гIолла тIехноал 6 эзар совгIа турист. Цига музей хилча дикагIа довзаргдар царна вайнаьха истори, культура. Экономически а зе деш хургъяцар из. Экспонаташка хьажа ухача туристаша, лоамашка хIара шера дукхагIа хулача наха тоъал кассови сбораш лургъяр. Укхаза теркаме эца еза 40 эзар гаргга саг вахаргвола ТIаргама хьалъе лерхIа болхлой поселок а.

Никъ биллача музей хьаелла-м аттагIа дар, цхьабакъда, цунга вай хьеже, музей хьаелла а езаргъяц, цу хана цу чу дIачуяхьа хIама хургъяц, из дош тIехьа ца доаккхаш, хIанззе а къоаста ца дой.

Х. АКИЕВ,
ЧИНИИИСФ воккхагIвола Iилман сотрудник, исторически Iилмай кандидат.

ШОАТТДЕН СТАРТАШ

Спортивни барзкъаш тIадувхаш дукха нах гулбеннабар «Динамо» яхача стадионе. Вай столица Ленински района дешархой арабаьннабар старташта. «Могашал» яхача городоке вIашагIкхийттабар лораш. Тахан шоай физкультурно-массови болх дIахьош бар кIай халаташ дувхаду нах.

Лорашка дувца дезаш физкультурен спорти мел эшаш я. Царел дикагIа из ховш мала хургва? Уж шоаш ба цу лоархIамеча гIулакха пропагандисташ. ДукхагIбола лораш тенниса, волейбола, футбола, топ кхоссара, нек дара яхьашка дакъа лоацаш ба. Го йиш я укхаза шашкаши шахматаши.

Балха гимнастика яра конкурс хилар стадионе. Хоза дар дерригa а: кIай халаташ, гIадбаха котбаьннараш, дегаглоз.

Дукха къахьийгар Л. Александровас, О. Хачатуровас, Н. Захаровас шоаш кулгалдеш йола группаш котъяха гIерташ. Бокъонца дола цIей хилар лорашта дIадаха шоатта ди.

Шоатта ден старташ хилар НГДУ «Октябрьнефть» стадионе а. Укхаза сакъердаме дIаяхар адареи теннисах ловзареи яхьаш.

С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе дIайолаелар мехкдаьттахойи химикийи спартакиада. Из спартакиада хетаяь я Сийлахь-йоккха Октябрьски революци яьнна 68 шу дизара.

Шоатта дийнахьа спортивни яхьаш Черноречье а хилар. Укхаза дакъа лоацаш бар юхе ядача промышленни предприятей викалаш.

Котбаьннараштa юкъе ба Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоаккхача завода физкультурникаш. Баскетболахи топ кхоссарахи котбаьлар ГрозНИИ. Грозгипронефтехима спортсменаш.

Иштта дар дIадаха шоатта ди.

Д. ТУРКАЕВ.

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьа) «Труд» общества художественни гимнастика группа; низа малагIаш котбоал хьожаш ба Ленина цIерагIча завода болхлой.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

ФУТБОЛ

КАСТТА — ФИНИШ

«А» класса шоллагIча лиге ловзаш йола футбольни командаш финишагахьа дIагIертай. Цудухьа хIара матч шолхенца, кхолхенца лоархIаме я «Терека». ХIара очко бахьан долаш берригa шоай низ дIалуш ловз футболисташ.

Шоатта дийнахьа Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терек» тIайийцар Волжскера «Торпедо». Турнирни таблица тIа вай командал лохагIа латт хьаьший команда. Цул совгIа, чутехачеи чуовлийтачеи бургацашка хьежача вай команда толаш я.

Ловзар дIадолалуше, атаке бахар вай футболисташ. Бургац хьаьший наIара юхера хьаялацар. Хьалхара бургац чутехар У. Садаев вар. Укх сезоне хIанз ялхайтталагIа бургац чутехай цо.

Гол чутехачул тIехьагIа эсала ловза яьлар вай команда. Футболисташа дукха гIалаташ дора. Сих ца луш, шоаш дер нийса де гIертар торпедовцаш. Хьаьшаша яь цхьа атака вай наIарашка бургац чутохаш чакхъяьлар.

ШоллагIча тайме геттара дика лайзар «Терек». ШоллагIа гол а чуяьлар хьаьший наIарашка. Из чутехар А. Бондарь вар.

Счет 2: I йолаш чакхдаьлар «Терека» аргIанара ловзар.

ХIанз вай футболисташ Воронежен Белгороден ши матч дIаяхьа кийчо еш ба.

Т. ДИКАЕВ.

Суда залера

АТТА ВАХАР ЛИЙХАРАШ

«Тийшача балхаца согара кортамукъале дIаяккха гIерт со гоама йола нах, са ираз доаде боахк уж. Сона бала баь ца Iеш, доккха халахетар ду цар харцо езаш а йовзаш а доацача са бераштa. Аз ткъаь кхоъ шера хьаьнала баь болх мича баха беза? Мецача тIема шерашка а наьха хIамашна тIакховдадаьдац аз сай кулг», — яхаш СССР Генеральни Прокурорага язду Магаматхаджиева Алпатос.

Цунца цхьена суда гIанда тIа вагIа Габиев Iумар а вац эсала «йоазонхо». «Со даим дог—цIена волаш, харцо йоацаш ваьха саг ва. Уж сайх йоахка оамалаш кхычарех яьхкача бакъахьа хеташ ва со. Советски халкъа юкъе хьалкхийна саг во хила йиш яц. Саг сага новкъост, доттагIа, воша ва яха принцип сай вахарца керттера лоархIаш ваьхав со», — аьнна яздаьд цо Нохч-ГIалгIай АССР-а прокурорага н. Ростовга.

«БIарга кIалхара хий дIахадац сона сай йиIий Алпатой дош суде да аьнна, хезача дийнахьа денз, — яхаш язду деэткъе пхиъ шу даьннача Магаматхаждиевай нанас Оздомирова Дики Макаевнас. — Да веннача хана ворхI шу мара дацар са бархI бера юкъе эггара зIамагIйолча йиIига Алпатой. Цу хана денз Iаьсашка йоаллаш, ший нешашта тIолгаш тегаш хьаера из. Школе тIехдика дешаш яр. ВорхI класс яьккхачул тIехьагIа балха яхар. Ткъаь цхьан шера шийна новкъост а, мар а, берашта да а хургвоацача сагаца яьхар. Сайранарча школе деша а ухаш, дукхача шерашка болх бир. Кара зIамига бераш доллаше деша а яха, юридически факультет яьккхар са йоIо. ЧIоагIа доккхал дора аз из КПСС член хиларах а».

Ший берах наьна дог миштa лаз ховргда Iумарий нанас яздер Iодийшача а. Ший каьхат цо дахьийтад СССР Лакхехьарча Совета депутатага, халкъа артистага М. А. Эсембаевга. Дунен тIа мел волча сагал дикагIа хулийтаргвар цо ший воI. ХIанз а хет цунна ший воI бехке воацаш санна, зуламеча нaха цунна тийша болх бича мо.

Малаш ба Магаматхаджиева Алпатои Габиев Iумари? Мишта нийсбеннаб уж цхьан гIанда тIа?

Суде ийцача лоткъамашка хьежача гучабаьлар уж ши саг вIашагIкхетара никъ. Ший еха латта «жигули» тоае саг лохаш яр Алпато. Цигга наха вийцар цунга Iумар. Ше шофер а ва, техниках кхеташ а ва, аьнна.

Машина тоаяь ваьлча, шийна доагIар дIа а ийца дIавахача воалар Iумар. Амма вахаьзар. Алпатос соцавир из. Дийцар цо ше Ачхой-Мартановски райзаготконторе юрисконсульт хилар. Iумар «Самашкинский» совхозе балха дIаэцийтаргва ше аьнна дош делар.

ХIанзарчоа хIара бетта 15 тума алапи а долаш тоаьлча «жигулеца» ше дIа-хьа лелае «балха» оттавир цо Габиев.

Машина бензини Iумара къаракъи ше ийдора Алпатос. Сийнача баь тIа, лоамий босей оагIашка лаьгIо йоагIача магнитофона оазага ладувгIа безам боацаш малав? Хахка «жигули» хилча хIаьта а!

Аттача вахара ахча эшар. Мичахьара дахьаргда из, нагахьа санна Магаматхаджиева Ачхой-Мартановски РЗК ах ставках болх беш хилча. Цул совгIа Iумара алапи а ший кисара тела дезар. Уйла йир Алпатос атта рузкъа мичахьара лаха йиш я яхача деша.

Мичахьа хургда ахча райзаготконторе ца хилча? Ше болх беш йолча организаце гIулакхаш дика довзар Магаматхаджиевайна, хIаьта закон цунчул дикагIа хьанна ховргдар? Цул совгIа, атта ахча даккхара «опыт» йолаш а яр из. 1982 шера гурахьа РЗК ворхI эзар сома маьха саьмарсаькхи дулхи дIачулургда ше аьнна, договор оттадаьдар Алпатос. Закон довзаш йолча цунна ховра оттадаьча договорах хьадоагIачох 50 процент продукци дIачуялалехьа хьаэца йиш йолга. 3300 сом хьанийцар цо конторера. ХIаьта саьмарсаькхи дулхи дIачудала вIалла дага а яцар Алпато.

Цо леладер кхетадаьча РЗК кулгалхоша дIадийхар цунгара ахча. ГIулакх вIаштIехьдацар. Ставрополе а яха, цигара ийца москала боргIалаш дулха дIачуелар цо. Вежараша новкъостал а даь, саьмарсаькх а дIачубелар. Цо дIаенна продукци 3300 сома маьха яр, хIаьта договор ворхI эзар сом хилар вай ховш ма дий. Зе меттаоттарах гIадбахар РЗК кулгалхой. Суде ца йодаш Алпато а кIалхаръяьлар.

ЦаI да тамаш е езаш. Мичахьара денад Магаматхаджиевайна цунга саьмарсаькхи дулхи дIачудала йиш я яха каьхаташ. Судо гучадаькхачох зIамига лаьттан чIегилг еце, е доахан а, е йоккха беш а яц цун доалахьа. Каьхаташ ца хилча, договор оттаде йиш йоацилга ховш ма дий. Техкача гучадаьлар духхьал Алпатос дийцачох справка Закан-Юртарча юрта Совето енна хинналга.

Габиев вайзача, ахча дукхагIа ийшар Магаматхаджиевайна. Цкъа тешам боабича, шийна ахча кхы лургдоацилга ховш яр из. Габиева цIерах договор оттаде лаьрхIар цар. Из договор оттаде Iумар Закан-Юрта вахаш ва аьнна каьхаташ хила дезар. Цул совгIа цун доалахьа дукха доахан да аьнна справка а эшар.

Юха а Закан-Юртарча юрта Совета председатела Л. З. Магомадовна тIаяхар Алпато. Цунга дIахьекхар цо Ачхой - Мартана паспортни стола начальнико Габиев тIаязве мегаргва аьнна денна каьхат. Е улица а, е цIен номер а ца язъеш, духхьал юрта тIаязвир Iумар. Цул совгIа Габиев ши эзар килограмм дулх дIачудала йиш йолаш ва аьнна справка а договор а оттадир. Алпатос бакъдир ше оттадеча договора из жоп дала йиш йолаш ва, аьнна.

БархI эзар сома дар оттадаь договор. ШоллагIча дийнахьа Габиева цIерах РЗК кассера 4 эзар сом хьанийцар цар шинне. Дерригa кулгаш яздаьр Iумар ше вар. ТIехьагIо суде ше шиннахьа мара кулг яздаьдац яхаш дувцар цо. Экспертиза яьккхача шеко хилазар дерригача каьхаташта кулг яздаьр из ше хилар. Сеца бакъдолаш гучадаьлар суда зуламеча наькъаца Габиева, Алпатос новкъостал а деш, Iаьдала доккха зе даьлга.

Оалаш да зулам бекхам боацаш дисац, аьле. Бекхам боацаш дисанзар цхьаннахьа болх ца беш, къаракъаш мелаш лелача Габиева Iумарас даьр а. Пхи шу ха техар халкъа судо зуламхочоа. Алпатона а кхайкайир судо 5 шу ха. Цул совгIа, цар боахамашта конфискаци йир. Декхарийла бир уж ха текха баьлча Iаьдала хинна зе меттаоттаде.

Зуламхой лийцаб. Бакъда, из зулам де царна новкъостал даь нах ара ба. Царна частни определени яьй халкъа судо. Мичахьа хиннад цар бIаргаш цхьа дош бакъдоацача справкаштеи договораштеи кулгаш яздеча хана? ХIана хайнадац царна шоашца гIулакх леладаьраш талха болабенна нах болга?

Къаьстта Габиевх ала безам ба са. Шозза лаьца чуваьллав из хьалха. ШозлагIа лаьцача хана цхьа шуи ялх бутти условно ха техай цунна. Чу ца воллаш, шийх баь къахетам кхетабаьбац Iумара. ХIаьта ше визза саг ва яхаш цо яздечох мала тешаргва? Мала тешаргва йоккхача юридически говзалца Алпатос яздечох? Шоаш ма барра цхьаккха хIама бебашха доаца къуй ба уж.

ХIаьта цар ноаноша яхар кхетаде йиш йолаш да. Шоай дезалхоех дог лаз цар. Цудухьа хадац деэткъе пхиъ шу даьннача Оздомировай бIаргий кIалхара хий. Хьагучох, дагабаьхкабац зуламхошта шоай гаргара, хьамсара нах.

Суде дийцар Алпатос хьалхара договор ханнахьа кхоачашде ший вIаштIехьа ца далара бахьан.

Ма хахка яхаш цо дехар деше, сов сиха хехка «жигули» бIоагIах техар Габиева. Авари яьча, лозайир из.

ХIаьта а лацийтанзар цо зуламхо. Милици хьатIакхачале кIалхаравалийтар, Бехк шийна, хьатIаийцар. Кхалсаг хилар бахьан долаш къахетам бир цох.

ХIанз ца аьлча далац Магаматхаджиевайга цхьа хIама. Из цу хана новкъа «жигулеца» яь авари яц эггара кхераме яр, халагIа яр. Бокъонца йола авари яьй цо ший вахара новкъа.

М. КАРТОЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультфильмаш.
9.20 — Концерт.
9.50 — «Юханхайна, горнисташ».
10.20 — «Хьовзам бола ситуаци». Художественни фильм. 1-гIа сери.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «СибарегIеи Гаьнарча Малхбоален гIолла». Документальни фильм.
15.40 — «Лаьттеи, сигален форда тIеи гIолла».
16.15 — «Берашта — оахкарех».
16.45 — Дм. Шостакович. № 7 йола симфони.
18.15 — «Книжкаш — доттагIала элчаш». Москве хиннача Дунен халкъашта юкъерча книжни выставках - ярмарках.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Проблемаш — лехамаш — соцамаш. Дакъа лоацаш ба СССР бувзама министр В. А. Шамшин, Центросоюза председатель М. П. Трунов, СССР Госплана народонаселенен социальни проблемайи сводни отдела начальник В. К. Москаленко, РСФСР бахархошта бытови гIуланкхдара вола министр И. Г. Дуденков, РСФСР жилищно - коммунальни боахама министр В. И. Попов. Передача ер ва политически обозреватель Л. А. Вознесенский.
21.00 — «Ха».
21.35 — Карел Готт. «Люцерна» яхача концертни зале (ЧССР).
22.40 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск!
22.50 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Гаьнарча Iамаш тIара гIайренаш». Художественни фильм.
19.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
20.00 — «Сердало» яха газет 1986 шера (гIалгIай меттала).
20.10 — «Бийса даькъала, хийла шун, бераш!».
20.20 — «Коммунистех дола дувцараш». Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни изобретателах В. М. Котовх.
21.05 — «Ха».
21.35 — «Хьовзам бола ситуаци». Художественни фильм. 2-гIа сери.
22.40 — «Кердадараш».

25 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Берашта — оахкарех».
9.05 — г. Пушкинорча Академически хора выступлени (Московски областъ).
9.20 — «Путешественникий клуб».
10.20 — «Хьовзам бола ситуаци». Художественни фильм. 2-гIа сери.
11.25 — И. Стравинский. «Фаьра хьазилг» яха балетни сюита. ДIалокх Ростовски симфонически оркестра.
11.55 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Социалистически мехкий документальни фильмаш: «Тракн хьаьна лаьтта» (НРБ), «Довза: «Познань» (ПНР). (НРБ); «Папаи сом» (ЧССР), «Ростокера форда музей» (ГДР).
15.30 — ДIалокх дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Т. Федькина (фортепьяно).
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — «Космически лаьттареи орбиташ». Документальни телефильм.
17.05 — «...Ялхайтта шу даьнен бокхагIеи».
17.50 — «Саяны» яхача Тувински паччахьалкхен иллеи халхареи ансамбла концерт.
18.15 — «Саги закони».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Футболах йолча дунен чемпионата хержа матч. СССР сборни — Дане сборни. Перерыв йолча хана — «Кердадараш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Моцарт» яхача ялх сери йолча художественни телефильма премьера (Франци). 1-гIа сери.
23.05 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Калуга — бIаьшераши сахьаташи». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Информатикаи вычислительни техникаи лардаш. 9-гIа класс.
9.05, 13.00 — Немций мотт. Хьеха 2-гIа шу.
10.05 — Музыка. Э. Григ. «Пер Гюнт».
10.35, 11.35 — Юкъера биологи. 9-гIа класс.
11.05 — «Дезали школеи». Тележурнал.
12.05 — «Витимски адараш». Iилма - довзийтара фильм.
12.15 — И. А. Крылова кIоанолгаш. 5-гIа класс.
12.40 — Природоведени. 4-гIа класс.
13.30 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар.
14.00 — М. Горький. «Нана» яха роман.
14.30 — «Ха а ха, хьаде а Iомале».
15.00 — «Кердадараш».
18.00 — «Кердадараш».

18.15 — Бокса йола СССР чемпионат. Ахфинал. Ереванера передача.
19.00 — Фильм-реклама.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.30 — «БIаргашкара хиш легар». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Г. Мдивани. «Тереза яь ди». Телеспектакль.
22.45 — «Кердадараш».

РАДИО

24 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Симфонически ашарий концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — КПСС XXVII съезда дизза накъагIорда! «Производстве пайда лакхбара новкъа», (нохчий меттала).
9.30 — «Вай заман къона саг» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоаттам (эрсий меттала).
16.01 — Берий хьакъехьа бокхий бараштa! Даьшта хьалхашка декхарийла хилар». Беседа (гIалгIай меттала).
16.16 — Съезда хьалхарча яхье хьалхабаьннараштa дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Дуга сиха а дика а чуэца» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Республика халкъа артистка Борисенко. Концерт-очерк.
17.58 — У. Гаджибеков. «Аршин-Мал-Алан» — ашарий комеде монтаж.
18.40 — Халхара ашараш.
19.00 — ДоттагIален концерт.

25 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — «ДоттагIален концерт» (нохчий меттала).
11.15 — «Къахьегамга хьежжа сийле а я». Зарисовка (гIалгIай меттала).
11.30 — «Нохч-гIалгIай поэзи ашарашца» яхача циклера передача (гIалгIай меттала).
15.15 — «ЦхьоагIо йолча дезале» (гIалгIай меттала).
15.35 — «Ден темаегIа» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.10 — «Мишта ях хьо, юртара клуб» (эрсий меттала).
16.25 — Халкъа ашараш (нохчий меттала).
16.45 — «Дисциплина, организованность, бехктокхам». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Бахархошта дукхагIа баьцадаараш» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Акулина» яха Ковнера оперетта.
18.16 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.
19.10 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш.

Тахан республике гIоллен Грозней кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 22—27, Грозне 25—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 7—12, дийнахьа 22—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

СФ02314. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4279.